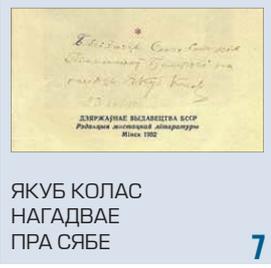

КРАІНА МОЦНАЯ
РЭГІОНАМІ:
ПРУЖАНСКИ РАЁН 3-6

ЯКУБ КОЛАС
НАГАДВАЕ
ПРА СЯБЕ

Выдаецца
з 9 жніўня 1917 г.

Родная газета на роднай мове

15
ВЕРАСНЯ
2022 г.
ЧАЦВЕР
№ 181 (29803)

ЗВЯЗДА

РАБОЧЫ ВІЗИТ НА САМІТ ШАС

Прэзідэнт Беларусі **Аляксандр Лукашэнка** 15-16 верасня здзейсніў рабочы візіт ва Узбекістан для ўдзелу ў саміце Шанхайскай арганізацыі супрацоўніцтва, паведамлілі ў прэс-службе беларускага лідара.

Мерарпрыемства пройдзе ў Самаркандзе. Плануецца, што кіраўнік Беларускай дзяржавы 16 верасня выступіць на пасяджэнні ў пашырэным складзе Савета кіраўнікоў дзяржаў — членаў ШАС. Аляксандр Лукашэнка агульна прыярытэты ўзаемадзейня Беларусі ў фармаце ШАС, таксама з улікам паддзяненнай раней

заўвагі на далучэнне краіны да гэтай арганізацыі ў якасці паўнапраўнага члена (цяпер Беларусь мае статус наглядальніка). Размова ў тым ліку пойдзе аб актуальных пытаннях міжнароднага парадку дня.

Плануецца, што на палых саміту абудуцца сустрэчы **Аляксандра Лукашэнкі** з замежнымі калегамі, у ходзе якіх будзе абмеркавана пераважна дубокавая тэматыка і развіццё супрацоўніцтва па ключавых напрамках.

Прэзідэнт Беларусі прыме ўдзел і ў шэрагу неформальных мерарпрыемстваў, арганізаваных узбекскім бокам для ўдзельнікаў саміту.

Беларусь памятае

ДОЎГІ ШЛЯХ ДАДОМУ

Лётчыка **Сцяпана Кавалёнка** з воінскімі ўшанаваннямі перапахавалі на малой радзіме ў **Бешанковічах**.
У цырымоніі прыняла ўдзел Старшыня Савета Рэспублікі **Наталля КАЧАНОВА**

«Мінула столякі гадоў, а тая страшная вайна дагэтуль нагадвае аб сабе новымі фактамі, гісторыямі, падзеямі. У нашай краіне гэта буда не абшыла ні адну сям'ю, таму Беларусь заўсёды застаецца прыхільнікам міралюбівай знешняй палітыкі, выступае гарантам стабільнасці і бяспекі рэгіёнаў, прапагандуе аб'яднаўчыя ініцыятывы», — сказала **Наталля Качанова** ў сваім выступленні.

Ю. БЕЛТА

Беларускі лётчыка загінуў у паветраным баі 11 лютага 1943 года недалёка ад пасёлка **Кабардзінка**. Скончыўшы Азаскую ваенную авіяцыйную школу, ён быў старшым пілотам знішчальніка **I-16**. Бой у лютым 1943-га, на які **Кавалёнка** вышэйшай разам з яшчэ адным самалётцам, стаў для 25-гадовага хлопца апошнім. Дома, у вёсцы **Крывое Сяло** **Бешанковіцкага раёна**, у яго засталася маці і сестры, яшчэ на дваі братоў прыйшлі пахаванкі, а ён сам значна зніжыўся з вострага.

Летас раіскайю пошукчык недалёка ад **Геленджыка** знайшлі рэшткі савецкага знішчальніка **I-16** і астанкі пілота. Па нумарных дэталях самалёта ўдалося вызначыць, што баявая машына належала **116-му знішчальнаму палку 295-й знішчальнай авіядывізіі 5-й паветранай арміі**, а баец, для якога месцам апошняга прытулку стала **раіскайя зямля**, — **беларус**, **малодшы лейтэнант Кавалёнка**. За мужнасць і адвагу лётчыка былі ўзнагароджаны орданам **Чырвонай Зоркі**.

Пры падтрымцы Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь і Савета Федэрацыі Федэральнага сходу Раіскай Федэрацыі на мінулым тыдні ў **Геленджыку** прайшла цырымонія перадачы праху **Сцяпана Кавалёнка** беларускаму кіраўніцтву. Па словах старшыні **Бешанковіцкага раіскайя Галіны Унуковіч**, якая ўвайшла ў склад дэлегацыі ад Беларусі, мерарпрыемства было асабліва кранальным, бо да ўдзельнікаў цырымоніі далучыліся беларусы, якія адначычалі ў горадзе курорце. Людзі, якія не чакалі сустрэчы з такім кранальным момантам, плакалі, і гэта былі свёны агульнага болю і агульнай для ўсіх народаў страты. Учора на воінскім мемарыяле гарадскога пасёлка **Бешанковічы** адбылася хваля цырымонія перапахавання з удзелам кіраўніцтва верхніх палат парламента абедзвюх дзяржаў, кіраўніцтва вобласці і раёна, прадстаўнікоў грамадскасці.

памнікі тым, хто адстоіваў іх жа свабоду і незалежнасць, без сораму і сумлення падтрымліваюць ішоўці ў гонар ветэранаў **СС**», — расказала **Наталля Іванаўна**, падкрэсліўшы, што ў справе ўвекавечання паміці аб падзвігу савецкага народа наша дзяржава цесна супрацоўніча з Раіскай, праводзіць сумесныя мерарпрыемствы і рэалізуе праекты.

з вёскі **Крывое Сяло** і добра ведала маці лётчыка — жыла побач, дапамагала. Жанчына расказвае, што маці героя ўсё жыццё чакала сына. Яна праводзіла на фронт трах сыноў, на дваіх прыйшлі пахаванкі, а паітыя горам маці ўсё жыццё цешылася надзеяй, што **Сцяпа** вернецца з вайны. А ён столякі гадоў ляжаў невядомы ў раіскай зямлі, герачна аддуючы жыццё дзеля агульнай **Перамогі**. І столякі амаль праз 80 гадоў старшы пілот **I-16** вярнуўся дадому...

Ю. БЕЛТА

Старшыня Савета Рэспублікі адзначыла вялікі ўклад у перапахаванне астанкаў лётчыка старшыні Савета Федэрацыі **Вялічкіна Матвіенкі**, якая падтрымала ідэю вяртання героя ў Беларусь і аказала дапамогу ў арганізацыі транспарціроўкі. На цырымоніі перапахавання прысутчалі **Уягенія Тараканова**, яна родам з вёскі **Крывое Сяло** і добра ведала маці лётчыка — жыла побач, дапамагала. Жанчына расказвае, што маці героя ўсё жыццё чакала сына. Яна праводзіла на фронт трах сыноў, на дваіх прыйшлі пахаванкі, а паітыя горам маці ўсё жыццё цешылася надзеяй, што **Сцяпа** вернецца з вайны. А ён столякі гадоў ляжаў невядомы ў раіскай зямлі, герачна аддуючы жыццё дзеля агульнай **Перамогі**. І столякі амаль праз 80 гадоў старшы пілот **I-16** вярнуўся дадому...

Аляксандра **ГВОЗДЗЕВА**. Таксама ўчора **Наталля Качанова** правяла сустрэчу з актывам **Бешанковіцкага раёна**. Падрабізнасці — у наступным выпуску «**Мясцовага самакраванья**».

Год гістарычнай памяці

«КАЛІ НЕ ЗАКАВАЕМ СТВОРАНАЕ НАШЫМІ ПРОДКАМІ, МОЖАМ СТРАЦІЦЬ І БУДУЧЫНЮ»

Кіраўнік **Адміністрацыі Прэзідэнта Ігар СЕРГЕЕНКА** прыняў удзел у пасяджэнні **Біроўзаўскага раіскайя**. Вядучай тэмай пасяджэння стала захаванне гісторыка-культурнай спадчыны.

Ігар **Сергеенка** заўважыў, што ва ўмовах сур'ёзных праблем, абвострання міжнароднай абстаноўкі гэта тэма не губляе сваёй актуальнасці. «Можа здацца, што мы ідэалісты, адраўнаваў ад жыцця, але гэта не так. Калі мы не захаваем тое, што было створана нашымі продкамі, у выніку можам страціць і будучыню», — падкрэсліў ён. Кіраўнік **Адміністрацыі Прэзідэнта** звярнуў увагу, што беларусы пачалі адзначаць новае дзяржаўнае свята — Дзень народнага адзінства. Ён падкрэсліў, што не ўсе разумеюць, што гэта за дзень у гісторыі нашай краіны. Таму моладзі трэба тлумачыць і расказваць пра падзеі 17 верасня. Ігар **Сергеенка** асвятляў, што Дзень народнага адзінства народы з **Днём Незалежнасці** і **Днём Перамогі**, па сутнасці, трэчы па значнасці дзяржаўнае свята.

Падзеі 17 верасня пераплітаюцца з гісторыяй **Біроўзаўскага раёна**. У 1934—1939 гадах у **Біроўза-Каргузскай** размяшчаўся канцлагер. Туды саджалі людзей, якіх выказвалі нягледу з польскімі ўладамі. Канцлагер спыніў сваё існаванне 17 верасня 1939 года. На яго месцы ў сярэдзіне ўвоў пасля вайны былі ўведзены абеліск у памяць аб вянках. Ігар **Сергеенка** ускрыў кветкі да мемарыяла і ўшанаванна загінуўх. Побач з помнікам стаіць будынак так званай **Чырвонай казармы**. Цяпер тут музейнае экспазіцыя, якая паказвае абстаноўку канцлагера. У экспазіцыі прадстаўлены супраўдныя фотаздымкі, дакументы і рэчы вянжыў, паведамліла **БелТА**.

«У вас вёска на чым вучыць гісторыю і паказваць. Гэта можа быць карысна не толькі моладзі вобласці, але і жыхарам **Брэстчыны** і ўсёй краіны», — сказаў кіраўнік **Адміністрацыі Прэзідэнта**.

На пасяджэнні раіскайя таксама ўдзельні ўвагу ідэалагічнай рабоце ў калектывах.

Таксама падчас рабочай паездкі кіраўнік **Адміністрацыі Прэзідэнта** наведаў урочышча **Бронная Гара**. Там плануецца стварыць мемарыяльны комплекс на месцы брацкай магілы ахвэр **фашызмаў**.

Юрый СЯНЬКО:

«У АСНОВЕ АДНОСІН БЕЛАРУСІ І КІТАЯ — УЗАЕМНАЯ ПАВАГА І ПАДТРЫМКА»

краінамі і крэдытна-фінансавы складнік. Яі развіццёвае стратэгічнае супрацоўніцтва паміж дзвюма кітайскае ўзаемадзейненне, чаму кітаіцы вывучаюць беларускае ўмоу, аб чым будзе вестці размову ў **Самаркандзе** **Аляксандр Лукашэнка** і **СІ Цзіньпін** — у эксклюзіўным інтэрв'ю ў «**Звяздзе**» **Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Рэспублікі Беларусь у Кітайскай Народнай Рэспубліцы Юрыя СЯНЬКО**.

Наша краіна можа дадаць на кітайскім напрамку. Аб гэтым Прэзідэнт Беларусі **Аляксандр Лукашэнка** заявіў у жніўні падчас рабочай сустрэчы з **Надзвычайным і Паўнамоцным Паслом Беларусі ў Кітаі Юрыем Сянью**. «Яны малайцы, здорава нам дапамагалі, ды і цяпер у нас прырост тавараабароту значны, новыя магчымасці», — адзначыў **Аляксандр Лукашэнка**. — Добра, што ў нас склаўся такі ў галіне дыпламатыі, палітыкі адносіны. Ды і асабістыя адносіны ў мяне і з сям'ёй **СІ Цзіньпіна**, і з ім вельмі добрыя». Паводле слоў Прэзідэнта, асабліва ўвагу вярта звярнуць на гандлёва-эканамічнае супрацоўніцтва паміж дзвюма краінамі. Яі развіццёвае стратэгічнае супрацоўніцтва паміж дзвюма кітайскае ўзаемадзейненне, чаму кітаіцы вывучаюць беларускае ўмоу, аб чым будзе вестці размову ў **Самаркандзе** **Аляксандр Лукашэнка** і **СІ Цзіньпін** — у эксклюзіўным інтэрв'ю ў «**Звяздзе**» **Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Рэспублікі Беларусь у Кітайскай Народнай Рэспубліцы Юрыя СЯНЬКО**.

Эксклюзіў

Каб помнілі

ГІСТОРЫЯ З QR-КОДАМ

Лічбавыя тэхналогіі дапамогуць больш падрабізна ведацца аб сідзельскіх героях-падпольшчыках

У рамках праекта «**Памяць. Адзінства. Перамога**» ў **Сідзель** ўсталявалі табліцы з QR-кодамі. Цяпер з **Біраўскай** кожнага з васьмі сідзельскіх камсамольцаў-падпольшчыкаў. У гэты дзень да помніка заўсёды прыходзяць і мясцовыя ўлады, і моладзь, і прадстаўнікі грамадскіх арганізацыяў, і протыя гараджане. Напалейшы школьнікаў тут урочышча прымаюць у піянеры, старшакласнікі атрымліваюць пасведчанне членаў **БРСМ**. Але адбылося і гэтым раёна. Так з'явіліся і новыя рысы Дня памяці.

СТАР. 7

ШТО Ё СВЕЦЕ РОБІЦЦА

СААЗ і ЕС палічылі вірус воспы малпаў глабальнай трансгранічнай пагрозы

Еўрапейскае рэгіянальнае бюро **СААЗ** і **Еўракамісія** (ЕК) пацвердзілі сваё сумеснае наманні на прафілактычны воспы малпаў, якая пагражае стаць эндэмічнай у Еўропе. Аб гэтым паведамляецца ў агульнадаступным у **Бруселі** камюніе. «Мы з'ўфірэм у сваёй беспарэданнага распаўсюджвання ортаконвірусу, які выклікае воспу малпаў, у нашым рэгіёне і ва ўсім свеце» — адзначыла ў сумеснай заяве дырэктара **Еўрапейскага бюро СААЗ Ханса Кноге** і члена **ЕК** па ахове здароўя **Стэлы Кір'янікіс**. «Гэты званозны вірус, які раней быў звязаны толькі з абмежаваным распаўсюджваннем ад чалавека да чалавека ў неэндэмічных краінах, цяпер уяўляе сабой глабальную трансгранічную санітарную пагрозу ў Еўропе і надзвычайную сітуацыю ў галіне грамадскай аховы здароўя міжнароднага маштабу», — падкрэсліваецца ў дакуменце. У заяве паведамляецца, што з пачатку мая ў еўрапейскім рэгіёне **СААЗ** зарэгістравала звыш 23 тысяч выпадкаў воспы малпаў, з якіх звыш 18 тысяч прыпадае на **ЕС** і **Еўрапейскую эканамічную зону**. «Мы лічым, што спосаб прадурчліва пераважнае хваробы ў эндэмічнай у нашым рэгіёне — гэта спачатку барацьба з ушчышчэннем, а пасля работа над устойлівым ухіленнем воспы малпаў у Еўропе, што азначае адсутнасць устойлівай перадачы ад чалавека да чалавека», — адзначыла ў камюніе.

раскладзе авіярэісаў з-за забастоўкі авіядыспетчары, якая плануецца на пятніцу, паведамліла **Bloomberg**. «Нягледзячы на прэзынтыўныя меры, каюцкіца адмены палётаў і значныя затрыткі раісаў на ўсёй тэрыторыі **Францыі**. Пасажыры, якія могуць адкліці паездку, няхай гэтым скарыстаюцца», — дадалі ў ведамстве. Акрамя таго, у праўленне рэкамендавала авіякампаніям краіны напалоўва скараціць колькасць раісаў да пятніцы. Гэтым летам **Французскія авіялініі** ўжо сутыкнуліся з падобнай сітуацыяй, калі ім прыйшлося адміньці тысячы раісаў з-за недахопу персаналу, які лядаў забастоўку і патрабаваў большай аплаты працы.

Лясныя пажары ў Канадзе прыводзяць да эвакуацыі жыхароў і забурджвання паветра

Павелічэнне колькасці лясных пажароў у канадскай правінцы **Брытанская Колумбія** прывяло да моцнага забурджвання паветра ў рэгіёне, паведамліла **Reuters**. У Ванкуверы было абвешчана папярэджанне аб якасці паветра з-за высокай канцэнтрацыі ў ім дробных чадрых часціц, якія распаўсюджваюцца дымам ад пажару. На дадзены момант у **Брытанскай Колумбіі** актыўны больш чым 190 лясных пажароў. З-за найбольш магутнага ачага **Флад-Фонс** на поўдні правінцы, а таксама агню, які буюе на **Грыне Локер**, свае дым вымушаны былі пакінуць каля тысяч чалавек. Днямі з прычыны моцнага пагаршэння якасці паветра быў эвакуіраваны лагэр рабочых, які займаўся праектам пашырэння нафтаправода **Trans Mountain**.

КОРТАКА

- **Мінскас:** у Беларусі ёсць магчымасць вырабіць усю лінейку лясанарыхтоўчай тэхнікі.
- **Вадзіцелям**, якія перасялі на веласпеды і самакаты, у Дзень бдэ аўтамабіля будучэ раздзаваць садавіну.
- У **Гістарычныя частцы Брэста** адноўчы будынак **дарэвалюцыйнага гарадскога думцы**.
- **Сезон** палывання на гусь адрываецца ў Беларусі 17 верасня.
- **Спецмерарпрыемства «Арсенал»** пройдзе ў **Мінску** з 3-га кастрычніка.
- **Ілья Чарняк** прызначаны найлепшым гульцом 21-га тура чэмпіянатаў Беларусі па футболе.

Шануй сваё!

БЯЛЁСЫ, КОШЫК, ДУБАШЫНСКІ...

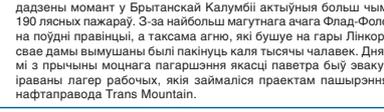
Сям'я мастакоў пераехала на хутар і робіць сыры па старадаўніх рэцэптах

У Дані вывелі малако без глютэну ў Беларусі. У **Кітаі** выпускаюць кнігі з водарам сыру. У некаторых краінах падчас пандэміі дзгустацыі сталі праводзіць аяліям. **Таму**, лічу, мне вельмі пацасціла: падчас адчупняку я трапіла на дагустачную сыроў з супраўданага малака, ад супраўданага малака, ад супраўданага малака. **Правадзілася** яна на беразе ракі **Шоша** — дзе пралягаю не віртуальны гандлёвы шлях з варагу ў **Грэкі**. **Менавіта там**, на хутары пад **Бяльком**, што на **Віцебшчыне**, мне жыць творчыя і працалюбівае сям'я **Ткачовых**. **Мастакі Сям'я і Марыя** больш як дзесяць гадоў таму пераехалі ў

Мінска ў апусцелую вёску **Германюшычын**. Тут яны нарадзілі чатырох дзетак, завялі карову і адраджаюць традыцыі нацыянальнага натуральнага сыравяства.

СТАР. 8

ЗВЯЗДА
ДЛЯ ЧЫТАЛЬЦА З АБОЎ

СА «ЗВЯЗДОЙ» ЦЯПЛІ І ЎТУЛЬНЕЙ!
Ідзе падпіска на IV квартал 2022 года.
ЗАСТАВІЦЕСЯ З НАМІ ВОСЕННІ І ЗІМОЙ. БУДЗЕ ЦІКАВА!

Мы разам — Беларусь!

Краіна моцная рэгіёнамі: Пружанскі раён

Міхаіл ГРЫШКЕВІЧ:

«ВЯСКОВЕЦ ПАВІНЕН ЖЫЦЬ НЕ ГОРШ ЗА ГАРАДЖАНА»

у гэтым упэўнены старшыня Пружанскага райвыканкама

— Што ў першую чаргу патрэбна для Пружан і раёна?

— Невялікаму нашаму райцэнтру найперш патрэбныя рабочыя месцы. Годнага заробатнага пята, добраўпарадкаванае гарадское асяроддзе за месцамі для адпачынку дзяцей і дарослых, а таксама камфортнае для пажылых людзей. Гарантый пералічанаму — пастаянная работа па падтрымцы гарадку, развіццё інфраструктуры, і не толькі гарадскога. Не варта забываць пра вёскі і тававіцкія, напрыклад, як Шарашэва, а таксама мяляў і аддзялення. Калі ў Ружаных некалькі гадоў таму пад «Дажынкi» пасялак прывялі ў парадак, то ў прыпущаным Шарашэве яшчэ нарта шмат пытанняў застаецца па інфраструктуры, інжынерных камунікацыях, наогул, знешнім выглядзе. Так што наперадзе работы шмат.

— Дарчы, пра «Дажынкi». Налета спяўняецца 20 гадоў з часу рэспубліканскіх «Дажынкаў», калі Пружанскі адным з першых райцэнтраў краіны атрымаў новае аблічча. Як падтрымліваецца зробленае, што робіцца па далейшым добраўпарадкаванні?

— Тады сапраўды было зроблена вельмі шмат. Пачыналі з асноўнага, мянялі розныя камунікацыі, падаемныя і наземныя, потым будавалі, добраўпарадкавалі. Прайшоў 20 гадоў, нешта трэба мадэрнізаваць, іншае папраўляць альбо рабіць новае. Хонацца, каб райцэнтр не страціваў сваю прыцягальнасць, а набываў новыя яе рысы. Ніякунда засяроджвалі дзве вуліцы. Работа па добраўпарадкаванні працягваецца, планаў няма.

— Якія пытанні на парадку дня развіцця эканомікі раёна? Хоць раён прамысловым не называе, але ж ёсць адметныя прадпрыемствы і ў прамысловай галіне.

— Прамысловая вытворчасць цяпер таксама вымагае новых падыходаў. Скажам, традыцыйным для Пружаншчыны з'яўляецца кансервавая вытворчасць. Бранд «Пружанскі спісок» набыў пазіцыю выдасцяжы і стаў вядомым, але ж завод варта знаходзіць новыя падыходы ў маркетынгу, развіцця і кроўчы далей. Завод радыёапаратуры некалі быў аграмадным прадпрыемствам абароннай галіны. Цяпер на ім працуе ўсяго 158 чалавек, але

завод упэўнена становіцца на ногі, працуе стабільна, праводзіць тэмавікую работу па імпартазаміненні, супрацоўнічае з нашымі гігантамі машынабудавання, такімі як МАЗ, БелАЗ, Гомсельмаш. Завод выпускае элементы электраправадкі. Калі раней названую прадукцыю завозілі ў асноўным з Еўропы, цяпер ва ўмовах санкцый яе стаў паспяхова асвойваць наш радыёзавод.

Цікава, на мой погляд, працуе група камп'ютэрных спецыялістаў. Яна паставіла прадукцыю на расійскі рынак і ў далейшае замяжа. Лясгас мае свой пелетны завод, які забяспечвае прыблук. Ільозавод працуе з вядучымі вытворцамі лінных тканін. Можна, відаць, назваць і камбінат кааператываўнай прамысловасці. Усе яны працуюць стабільна, але ў кожным выпадку патрэбна рэзвіцце, паступальны рух наперад.

Асобна варта згадаць малочны завод — прадпрыемства, якое перажыло мадэрнізацыю і стабільна развіваецца. Ніякунда яны запусцілі лінію па разліве малака, вытравілі поўны нонсэс. Раён — гігант па вытворчасці малака, а малака пад сваім брандам не было, вельмі цяпер наладжаны яго выпуск.

— Мы былі на ферме адной з гаспадарак, жывёлаводы не без гонару адзначалі, што ў крамах прадаецца іх малако. І не толькі гэтым яны могуць пахваліцца. Па асноўных паказчыках жывёлагадоўлі раён упэўнена займае лідзюруючы пазіцыі.

— Харчовая бізнес-краіна ствараецца, як вядома, на паллі і фермах. Хто б што ні казаў, а без хлеба, малака і мяса не будзе паспяхова развівацца ІТ-сфера, культура, мастацтва і ўсё астатняе. Я заўваж пра тое, што сельскі жыхар павінен жыць не горш, а можа і лепш за гараджаніна, бо працуе ён больш. Работа на зямлі заўбывае быць цяжкай, не лёгкая і цяпер пры ўсёй механізацыі і камп'ютарызацыі. Таму развіццю вытворчасці на сяле і развіццю інфраструктуры сяла альтэрнатыўны няма. У нас працягваецца будаўніцтва вялікіх комплексаў: цяпер узводзіцца ў Вялікім Сяле, уведзена ў строй другая чарга ў «Лінаўскім». Развіваецца і ўдасканальваецца наяўная вытворчая база.

Фота: Алена ДУМАКОВА

— На абласных «Дажынках» Пружанскі раён названы адным з лідараў жыцця па абласці, найлепшымі па выніках абласнога спаборніцтва аказаліся і дзве гаспадаркі раёна. Давяце нагадаем, з якімі асноўнымі вынікамі земляробы завяршылі светліную ўборку.

— Намалочана больш за 130 тысяч тон збожжа пры сярэдняй ураджайнасці 43,3 цэнтнера з гектара, што на сям цэнтнераў больш за леташні паказчык. Такім чынам, 10-прэцэнтнай каравой абласці — пружанскі. Сабраны нядрэзны ўраджай рапсу, намалочана 17 тысяч тон пры сярэдняй ураджайнасці 30,1 цэнтнера з гектара. Рэзервы свае мы бачым і ведаем, да чаго імкнуча. Зараз пачынаецца новы працоўны год хлебаборца. Заканчана сцябу азімага рапсу, на парадку дня — сцябу азімых, уборка кукурузы, далейшая нарыхтоўка кармоў. Сталіся дзякаваць сельчанам за якасна праведзеную ўборку, гэта вельмі важна, усе паказалі сябе сапраўднымі гаспадарамі на зямлі: селгаспрадпрыемствы, прыватнікі — у нас, дарчы, працуе 33 фермерскія гаспадаркі.

— У Пружанскім раёне больш за 200 населеных пунктаў. За гэты час у многіх давялося набыць? Што дамаецца накіонт малых, неперспектыўных вёскаў?

— Так, у нас усюго 230 вёсак. У большасці з іх вёскаў і раней. І цяпер ужо многія наведваю. Пабыўаў на святах вёскі ў некаторых, і ў іншых зазіраў у школы, крамы, іншыя аб'екты сакультуры, дзе яны ёсць. Іншым разам проста прыпыносілі калі тую, каб з людзьмі пагаварыць, пап'яць, што іх хвалюе, якія праблемы ёсць. Хонацца, каб нават малыя населеныя пункты не зніклі з карты раёна, каб хоць спадчынікі падтрымлівалі бацькоўскія сядзібы.

Радуе, што ў грамадстве ў цэлым нарасце традыцыйнае вяртанне да зямлі, да прыроды, да вольнага. Многія гараджаніне набываюць дамы ў вёсках. Ды і горад наш можа быць прывабны для асаваення ўмоўнымі жыхарамі мегаполісаў. У нас ёсць, напрыклад, лядовы палац, аквапарк, уся інфраструктура для дзяцей, а яшчэ — чыстае паветра, крокавая даступнасць да ўсяго. Варта асвойваць тэрыторыю ў гэтым кірунку.

ВЕРШЫ КУПАЛЫ І КОЛАСА — У ВІДЗАФАРМАЦЕ

Да юбілею класікаў нашай літаратуры Пружанскага цэнтрылізаванага бібліятэчнага сістэма дачуліся партнёры — бібліятэкары Іртышскай цэнтральнай бібліятэкі Рэспублікі Казахстан. Калегі даслалі відэакліпы вершаў нашых паэтаў, напісаных у ваенны час. І гэта прагучала надзвычай краўдальна.

Паводле слоў Волгі Александрэвічы, да справы актыўна дачучацца моладзь. Шмат праглядаў на YouTube-канале набралі верш «Хаканне» ў выкананні Марыі Місюлі, чыткай Беларускаўшчынскай сельскай бібліятэкі, «Міхасеўвы прыгоды», які чытае Ангеліна Іванова з Баранавіч, іншыя творы.

Аграрныя клопаты

Пра дзень, які год корміць

Фотаімгненні рабочага дня на паллях і фермах ААТ «Ружаны-Агра»

У адзін з самых апошніх дзён лета, калі зямля яшчэ стаіла ад нясцерпнай спекі, падчас камандзіроўкі мы амаль выпадкова праязджалі па населеных пунктах Ружаншчыны. Зварнулі ўвагу, як наўкола кіпіць работа, як прыгожа выглядаюць свежаўзараныя палеткі пасля нядаўняй ўборкі, як роўна стаіць уздоўж дарогі сцяна з кукурузы ў паўтара чалавечага росту, як наліваюцца ружовай спекасаю абліччы тунгшлага саду. Пагаварылі з тымі, каго застелі. А заспець сельскага працоўніка лёгка: ён у любое надвор'е шчыркуе ў полі альбо на жывёлагадоўчым комплексе.

СТАР. 6

Кіроўчы Уладзімір КАПАРЭЙКА і Дамітрый СТРОК на ўборцы збожжавых і распавых.

Беларусь уздымае

Канцэрт, дыскусія, квэсты

На гэтым тыдні ў раёне шырока адзначаюць Дзень народнага адзінства. Мерапрыемствы праходзяць у школах, працоўных калектывах, грамадскіх установах. Ва ўсім іртышскай акцыяна ўдзельнічае моладзь, — расказвае начальнік аддзела ідэалагічнай работы і па справах моладзі Аляксандр МОМЛІК.

Асабліва цікава прайшоў гісторыка-патрыятычны квэст, прысвечаны новаму дзяржаўнаму святаму ў музеі Ружанскага палаца. Гэтым разам тэматыку падтрымліваў і аднаўдзены краўдаскаржы равалі, а ў астатнім атрымалася, як і мінулым разам: дынамічна, захапляльна. Як ніяк задагадзіца, на мерапрыемства прыйшлі маладыя прадстаўнікі працоўных калектываў, заўважна яны вучыліся дэвінічаць у камандзе.

Адным словам, было і цікава, і карысна. Маладзёжыя дыскусійныя пляцоўкі «Беларусь адзіная» праймае напярэдні свята ў 11 класаў культуры. Сюды запрошаны вучні 9—11 класаў, навучнікі аграрна-тэхнічнага каледжа. Гаворку намячана правесці па некалькіх тэмах. Падрыхтаваны мадэратары дыскусій з ліку спецыялістаў, якія гатовы адказаць на любы пытанні аўдыторыі. Скажам, па тэме генцыду беларускага народа падчас Вялікай Айчыннай вайны выступіць супрацоўнік пракуратуры, расказае пра гэты матэрыял, знаходзі падчас работы ў гэтым кірунку.

А 16 верасня адбудзецца вялікая канцэртная праграма, якая рэалізуе самадзейныя калектывы раёна.

— Той выпадак, калі сапраўды перамагае дружба, бо ў нас не было мэтаў вызначыць найлепшага па ўзроўню ведаў, першага па падрыхтоўцы і ўзроўню інтэлекту, — падкрэслівае Аляксандр Канстанцінавіч. — Разам са старшынёй раённага аб'яднання прафсаюзаў Таццянай Гаманчук мы сталіся прыцягнуць увагу ўдзельнікаў квэсту да гісторыі свайго краю, да мінулага і сучаснага нашай краіны. Калі хто чаго-небудзь не ведаў, тут з'яўляся магчымасць

Белыя лаўкі — помнік грамадзянскай архітэктуры XIX стагоддзя.

Храм святога Аляксандра Невскага ў Пружан.

Шляхамі гістарычнай памяці

МІТЫНГ КАЛЯ КРЫЖОЎ І «РУЖАНСКАЯ БРАМА»

На Пружаншчыне, у глыбіні Беларэжскай пушчы, стаць не зусім звычайны помнік. Ён называецца «Крыжы, якія падаюць». Сорак два гады таму мемуарыялы ўзвелі на месцы трагедыі, якая сталася жыхароў тутэйшых вёсак. На гэтым месцы фашысты расстралялі прыкладна 130 чалавек. Людзей забілі ў першыя дні акупацыі, у пачатку жніўня 1941 года. Такім чынам акупанты зачынілі тэрыторыю Беларэжскай пушчы, якая была падарана Германіі.

Спачатку забіваў мясцовых актывістаў, а потым і тых, хто пад руку трапіліся. У агоньнай магіле ляжаць жыхары вёсак Беларэжа і Гайнаўка, якія пачалі стаяць тэрыторыі Польшчы, а таксама Шарашэва, Борак і іншых населеных пунктаў — людзі розных нацыянальнасцяў і вераваньняў, але агоньнага лёсу.

У іх памяць узведзены крыжы. Што цікава, з розных бакоў гэты помнік глядзіцца па-іншаму. Калі глядзіцца з правага боку, уявіцца стаяць падобныя на слупы і перакладзіны. Ступіч кроў улева альбо ўправа — здаецца, што манумент нахілены ўперад, а глянеш на яго збоку — унікае атымачны эффект, што крыжы вась-вась упадуць на зямлю. Аўтары кампазіцыі выказалі вялікі смутак, які намянена ахоплівае побач з нахіленымі крыжамі.

— Сядзі ў першую нядзелю жніўня ўжо шмат гадоў прыходзіць людзі, каб аддаць даніну памяці, нагадаць пра жахі нацызму, падкрэсліць важнасць захавання міру і спакою на нашай зямлі, — адзначае намеснік старшыні райвыканкама Руслан СУПРЫНОВІЧ. — Сялета ў жніўні ў месца трагедыі таксама прыйшло нямала людзей. Мітынг адкрываў старшыня райвыканкама Міхаіл Грышкевіч. Ён гаварыў пра важнасць захавання памяці аб вайне, аб яе ахвярах і гераізмах продкаў.

Ружанскі палацавы комплекс Сянегаў.

Матэрыялы падрыхтавалі Святлана ЯСКЕВІЧ, Лізавета ГОЛАД (фота).

ПАЛІТЫКА ЯКАСЦІ «ШЧОДРЫХ ПРУЖАН»

Дырэктар ААТ «Пружанскі малочны камбінат» Аляксандр ЛОСЬ у камірата паспявання сыру ў сыраборнім цэху.

Пашыраць супрацоўніцтва, насычаць айчынны рынак

Дырэктар камбіната Аляксандр ЛОСЬ у сваім апавядзе аб прадпрыемстве акцэнт зрабіў на палітыцы якасці.

— Без якаснай сыравіны, як вядома, якасны прадукт не зробіш. І ў дадзеным сэнсе нам пашанцавала з географічным становішчам. Само прадпрыемства размешчана ў захаднай частцы краіны, ад нас да знакамітай Беларускай гушчы — ўсяго некалькі 45 кіламетраў. А малако да нас штодня везуць з калішніх гаспадарстваў. Кажучы мовай афіцыйнага дакумента, наша сыравінавая зона — прагрэсіўная гаспадарка раёна, якая пастаўляе больш за 99 працэнтаў сырапрадукцыі малака.

Для якаснай работы такой складанай сістэмы, як перапрацоўка малака і вытворчасць малочнай прадукцыі, важнае дакладнае функцыянаванне ўсіх дапаможных службаў. Для нашай работы пастаянна патрэбна вада, і вада павінна быць чыстай. Таму імаем на тэрыторыі свой водазбор з уласнай станцыі абезжэлежвання. Вада паступае з дзвюх артызанскіх скважын, праходзіць ачыстку і падаецца ў

ці масла і натуральна малочнай прадукцыі. Вытворчы патэнцыял камбіната — гэта вытворчы, лабараторны, дапаможны падарэзаны, тэхналагічнае, халадзільнае, энергетычнае абсталяванне, сродкі сувязі, праграмае забеспячэнне, транспарт, дзве крамы.

Амаль 70 працэнтаў у структуры вытворчасці прыходзіць на сыры. Пружанскі сыр зававаў рынкі многіх краін свету. Пылітам карыстаецца і іншая прадукцыя камбіната. Варта сказаць, што прадукцыя вытвараецца пад думка гандлёвымі знакамі, VAN GOLD і «Шчодрыя Пружаны». Такім чынам задавальняецца попыт пакупніка рознага цановага сегмента: ад сярэдняга да высокага. Да апошняга можна аднесці сыры маркі VAN GOLD. Гэта сыры, смак і водар якіх знаходзіцца на ўзроўні вядомых еўрапейскіх шадзурў сырнага мастацтва. Названыя сыры вызначае вытанчаснае смаку і нізкая высокая якасць, якую здольны ацаніць нават бывалыя гурманы.

Прадукцыя сярэдняга цановага сегмента выходзіць пад таварным знакам «Шчодрыя Пружаны». Пад гэтым знакам у тым ліку і наш айчыны пакупнік выбірае ў краме, напрыклад, масла Нярдака даводзілася чуць, што яго нагадае дацягнута. Справа ў тым, што на прадпрыемстве пасля мадэрнізацыі ўчастка па вытворчасці масла захавалі рэчывы метад сепаравання, тым самым стала магчыма захаваць смакавы і іншы арганалептычны якасці прадукту. Таму ён і мае на

Адкрытае акцыянернае таварыства «ПРУЖАНСКИ МАЛОЧНЫ КАМБІНАТ»

мае больш чым 80-гадовую гісторыю і ўвесь гэты час з'яўляецца адным з галоўных падпрямстваў раёна. Прадукцыю пад брэндамі «Шчодрыя Пружаны» і VAN GOLD цяпер ведаюць далёка за межамі раёна і нават краіны. За год прадпрыемства вырабляе 10 400 тон сыру, 2 000 тон масла, 7 300 тон сухіх малочных прадуктаў. Усе названыя аб'ёмы забяспечвае калектыў у 500 чалавек. Пра камбінат, яго прадукцыю, традыцыі, поспехі і напраўкі расказваець кіраўнік, спецыяліст, работнік.

абсталявання камбінат выпускае сухую сыраватку падсвітаную дэмінералізаваную са ступенню дэмінералізацыі да 70 працэнтаў, а таксама сухое малако.

Раней названыя прадукты прадстаўляў брэнд «Шчодрая Масленіца», пакупнік, наўзна, памятаець вельмі масліністую карцінку на ўпакоўцы. Але цяпер прадпрыемства вядоўць рэабрэндзінг упаканка гандлёвага знака. Мы неадрама выбралі вышэй «Шчодрыя Пружаны». Такім чынам, першае слова засталася, мы маем на ўвазе шчодрасць супрацоўнікаў нашага калектыву, які ўжо сёньні з'яўляецца ў агульнаму справу з тым, каб у выніку на прадпрыемстве атрымаўся найлепшы прадукт. А яшчэ

жывельнае, сухая падсвітаная сыраватка, сухое неразведзенае малако. Па выніках работы за першае паўгоддзе 2022 года на экспарт адпраўжана прадукцыі на суму 33897,2 тысячы долараў, што складае 135,23 працэнта да аналагічнага перыяду мінулага года.

Географія нашых паставак даволі шырока. Асноўным стратэгічным

літр сыравіны не паступіць у цэх, пакуль спецыялісты лабараторы пасля адпаведных даследаванняў не дадуць «дабры». Пасля чаго сыравіна будзе накіравана ў вызначаныя ёмістасці. Нашы партнёры — аграры — не без пастаў гарнацца малаком класа «Экстра». Менавіта такую якасную прадукцыю ўжо чакалі ў сыраборнім цэху, які спажывае найбольш малака.

Пасля мадэрнізацыі цэху сухіх малочных прадуктаў палепшылася якасць гатовай прадукцыі, а яшчэ падраўняліся вытворчы магчымасці, пашырыў асартымент. Сыраватка дэмінералізаваная з рознай ступенню дэмінералізацыі — гэта новы прадукт у нашым асартыменце. На пачатковым мяхах, у якіх фасуюцца сухія прадукцыя, можна зберажчы надлісы па-кітайску. Апошняе сведчыць, што Кітай — адзін з нашых актыўных пакупнікоў названай прадукцыі.

Асобна варта сказаць пра цэх натуральна малочнай прадукцыі і масла. Да нядаўняга часу Пружанскі малочны камбінат не выпускаў пітнае малако. Такую сітуацыю выправілі. І вось нядаўна запусцілі лінію на разліў малака пітнага ў ультраастудзанага ў ПЭТ-бутэлі. У цэху выпускаецца масла рознай тлустасці, а яшчэ шакаладнае, тае, як было ў далёкіх саветскія часы. Аматыра падобнай прадукцыі б'юць срод нашых пакупнікоў, і мы гатуюцца пачаць пашыраць ведаюць пружанскі тавар з рознымі заказчыкамі тлустасці.

«Грана Пружана»

Начальнік сыраборнага цэха Святлана КАЗАК:

— Сыр — гэта наша ўсё. Мы яго любім, бо гэта правільнае скаваць, вырабляем кожную партыю з любові. У дзень у нас вырабляецца прыкладна 28 тон сыру. А перапрацоўваем мы за дзень каля 280 тон малака. Увесь працэс як быццам бы аўтаматызаваны, механізаваны, але ад сыраборцаў многія запыты. Сыр трэба адуваць. Калі ён зарваны, сырабор абавязкова возьме кавалчак на далю і глядзіць — як маса распадаецца на невялікія зярніткі, значыць, ён гатовы, калі не трэба яшчэ паправіць. Да сыру вяртаецца частка прадукту — уважліва і чыста, ну і вядома, строга захоўваць тэхналогію.

Кантралёр харчовай прадукцыі Наталія ПАНМАРАЭНКА вядоўць выпрабаванне гатовай прадукцыі на мікрабіялагічных паказчыках у лабараторыі.

Майстар вытворчасці Алена ФРАНЦЭВІЧ і апаратыч цэха сухіх малочных прадуктаў Лідзія ЖЫГІАР кантралюец тэхналагічны працэс у аператарскай.

цэх альбо на дапаможныя ўчасткі. Маём сваю лабараторыю, якая пастаянна кантралюе ў тым ліку якасць вады. У выніку на вытворчы цэх паступае толькі чыстая вада, якую можна параўнаць з хрынінай.

У сваю чаргу прадпрыемства клопацца пра стан нававольнага асяроддзя. Для ачысці вытворчых сцэнаў выкарыстоўваюць лакальны ачышчальны збудаванні. Яны прадуць механічную, фізіка-хімічную і поўную біялагічную ачыстку з тым, каб на выхадзе атрымаваць умоўна чысты выхад. Такім чынам, наша прадпрыемства ў працэсе дзейнасці не наносіць ніякага ўрон здароўю жыхароў раёна.

Вытворчы цыкл прадпрыемства забяспечваюць тры асноўныя цэхі, звязаныя паміж сабой адзінай тэхналагічнай працай. — Сыраборны цэх, цэх сухіх прадуктаў, цэх па вытворчасці

сталёргіна ноткі смаку, які нагадае вам рэчывы масла.

Заслужанай увагай пакупніка карыстаецца і фасаваная сыры. Работытаваную тэхналагічную лінію ўкраіні ў вытворчасць тры гадзі таму. Лінія дазваляе рабіць нарэзку любых відаў і формў сыру, затым вядоўць упакоўку ў асяродку мадыфікаваных газавых цэхах і сегментамі вызначанай вагі. Такі спосаб упаканкі гарантуе высокі ўзровень санітарна-гігіенічнай беспякы. Яй важна апашыае, усе мы адчулі ў востры перыяд пандэміі. А яшчэ фірменная упакоўка служыць пазурым бар'ерам на шкату фальсіфікацыі прадукцыі. Праўда, цяпер гэтай загнанай з'явае канчаткова выстаўлена заслона ў выглядзе штыр-кодаў.

— Сухія малочныя прадукты на сучасным рынку літаральна нарастаюць, — працявае Аляксандр Эрмунцаў. Пасля запуску ў 2020 годзе новага

паняцця шчодрасці блізкае да паняцця гасціннасці. Гасцім звычайна прапануюць самае лепшае. А пакупнік і ёсць у гэтым сэнсе наш гоасць, якому мы добрыя гаспадары, прапануем найлепшае пад маскар «Шчодрыя Пружаны». І нам не сорамна за сваё, бо адносна невысокія цэны пры нязменна высокай якасці, даступнасць прадукцыі спажываў з сярэднім даходам канца апрадуваецца брэнд «Шчодрыя Пружаны».

Мы вельмі рады, калі нас ацэньвае айчыны пакупнік і на паліцах крам выбірае менавіта нашу прадукцыю. Але ж мы можам ганарыцца і папулярнасцю, якую гандлёвая марка заваявала за межамі краіны. Цікава, што экспертам актыўна займаліся і нашы паліўрадыкі. Першыя экспертныя пастаўкі датаваныя 80-і гадамі мінулага стагоддзя. Цяпер на экспарт пастаўляецца сыры счужныя, масла

кірункам сёння з'яўляецца далейшае асабнае рынкі Расійскай Федэрацыі, Рэспублікі Казахстан, Рэспублікі Таджыкістан, Рэспублікі Узбекістан, Рэспублікі Кіргізія, Кітайскай Народнай Рэспублікі, Грузыі, Манголіі, Азербайджанскай Рэспублікі. Мы ўвесь час развіваем тавараправадую сетку. Нашы партнёры цэнюць нашу надзейнасць і гатовы пашыраць супрацоўніцтва. Цяпер заключаны дагаворы дыстрыбуцыі з расійскімі, казахскімі, таджыкскімі, узбекскімі і кітайскімі партнёрамі.

Інавацыі і мадэрнізацыя

Нашым гідам па прадпрыемстве выступае алоўны тэхналаг камбіната Таціяна ШОПІК:

— Самае першае, што праходзіць малако пры наступленні на прадпрыемства, гэта кантраль якасці. Наводзім

Майстар-сырабор Сяргей ЖУРАЎЛЕЎ апрацоўвае сыр у сапільным аддзяленні.

Формула поспеху

Галоўны спецыяліст па зб'ядзе і забяспечанні Людміла ТУШІНА:

— Па выніках мінулага года наш камбінат стаў лаўрэатам Прэміі Урада Рэспублікі Беларусь за дасягненні ў галіне якасці. Гэта самы значны і аўтарытэты прэкт у конкурсіонным руху за якасць у нашай краіне. Названая высокая ўзнагарода стала адноствараннем карпатлівай работы ўсёх работнікаў камбіната і не толькі летас, але і ва ўсе папярэднія гады. У перыяд высокай канкурэнцыі недастаткова проста выпускаць прадукцыю, неабходнае імкненне быць лепшымі, умненне мяншасці. Дасягненні ў імпартазамініччымі ўдасцеўны сыр VAN GOLD STATUS. Найлепшым інвацыянным прадуктам стаў сыр VAN GOLD SHEVIER.

У намічаны Найлепшае прадпрыемства — 2022- камбінат адзначаны за высокую якасць прадукцыі. Асобна дэманом лаўрата і медалём «За высокую якасць» ўзнагароджаны дырэктар Аляксандр Лось. — Не менш мы ганарымся і прэміяй абласнога выканаўчага камітэта за дасягненні ў галіне якасці, якую атрымалі на выніках 2020 года. — кажа Людміла Пятроўна. — Маём шчарг ўзнагарод рэспубліканскага ўзроўню. Перамогі ў розных конкурсах даюць магчымасць зарэкамендаваць сябе найперш на міжнароднай арэне ў статусе канкурэнтаздольнага вытворцы. І заўсёды пры гэтым маем на ўвазе формулу поспеху з трох складнікаў: якасная айчыная сыравіна, сучаснае абсталяванне і карпатлівая работа прафесіяналаў сваёй справы.

Участак фасаванні сыру.

Емістасці для захоўвання прадуктаў.

Святлана ЯСКЕВІЧ, Алена ДАЎЖАНОК. Фота Лізаветы ГОЛАД.

Без арганізацыі спажывецкай калектыву немагчыма ўвядзе жыццё вёскі. Ды і ў раённых цэнтрах без іх сур'езна паляпшаць 6 колькасць і якасць паслуг насельніцтву. Бо раіспажывецтва — гэта крамы і аўтакрамы, агульнадаступная сетка прадпрыемстваў грамадскага харчавання, перапрацоўчы прамысловыя прадпрыемствы і арганізацыя нарыхтоўчай дзейнасці. Пружанскае раёнае спажывецкае таварыства было створана ў 1939 годзе. За амаль стагоддзе працы яно трымае ўважліва ў гаспадарчых жыццё рэгіёна, як арганізацыя, якая штодня працуе на карысць людзей.

Дзейнасць Пружанскага раіспажывецтва дапамагае і працам нашых раёнаў вырашаць найважнейшыя задачы жыццязабеспячэння. Галюнай мэтай заўсёды былі і застаюцца задавальненне патрэб у сучасным гандлёвым абслугоўванні, вырашэнне сацыяльных праблем жыхароў вёскі, — падкрэслівае старшыня праўлення Пружанскага раёнага спажывецкага таварыства Дзмітрый КАРПЕЦ.

Пружанскае раіспажывецтва аддавае за гандлёвае абслугоўванне 43,8 тысячы чалавек, каля паловы з якіх пражываюць у сельскай мясцовасці.

Сацыяльная функцыя

З больш чым 240 сельскіх населеных пунктаў Пружанскага раёна ў 49 гэтых стацыянарных гандлёвых аб'ектах Пружанскага раіспажывецтва абслугоўваюцца 164 тысячы насельніцтва (4659 чалавек, або 10,3% ад агульнай колькасці жыхароў раёна) — сфера адкасаці супрацоўнікаў, што рупліцца ў сімі «крамах на колах». Трэцяя частка ад колькасці гэтых населеных пунктаў — вёскі з насельніцтвам да 10 чалавек. У такіх вёсках дзейнасць спажывецкага таварыства мае асаблівае значэнне. Кааператывны гандль там з'яўляецца практычна адзінай крыніцай забеспячэння мясцовых жыхароў (які правіла, вельмі пажылых, якія ўжо не жадаюць пакідаць «роднае гнездо») харчовымі і прамысловымі таварамі.

Аўтакрамы ў такіх населеных пунктах — не проста прадукты харчавання. Гэта сувязь са светам, — адзначае кіраўнік Пружанскага раіспажывецтва Алена РАДЗІВОНЧЫК.

Акрамя дастаўкі найважнейшых прадуктаў, прадаўцы прымаюць ад насельніцтва заказы і прывозіць пенсінерам з горада неабходныя тавары прамымі граўмі, а няздольныя па просьбе адзіночкі пажылых людзей, і ледзі, ухылі ў заданні аўтакрамы гэта, зразумела, не ўваходзіць.

У вёсках машыны загрузваюцца на маршрутах, маршравае і г. д. Яны распавядаюць прадаўцы, у кожным населеным пункце — уласная смакавіца прыліпшасці.

Пакупоўнік — а гэта больш за сотню чалавек на маршруце, якіх аднаўляюць вядоўца па імях і імях на бацьку, пмаптаюць і пераваі.

НА КАРЫСЦЬ ЛЮДЗЕЙ

ПРУЖАНСКАЕ РАЙСПАЖЫЎТАВАРЫСТВА — ТРЫВАЛЫ ПАДМУРАК ДАБРАБЫТУ ГАРАДСКІХ І СЕЛЬСКІХ ЖЫХАРОЎ РАЁНА

Прадаўцы аўтакрамы разам з дырэктарам філіяла «Колас» Пружанскага раіспажывецтва. Злева направа: Людміла НЕСЦІЯРОВІЧ, Алена ПІЛІЦКАЯ, Алена СТАРКО (дырэктар), Людміла КАЛІНЕЙКА, Алена РАДЗІВОНЧЫК, Дар'я ВОЛЬСКА.

— Як інакш, калі нас чакаў пакупоўнік прасіць, дай мне той каўбасі, якую я купіла мінулым разам, — расказвае прадавец 6-га разраду Дар'я ВОЛЬСКА. — Бабуля заблылася на назву, а прадавец памятае.

Нашы супрацоўнікі вельмі адказныя, з гонарам кажа дырэктар філіяла.

Узнагароды за даброту, увагу да людзей і адказнае стаўленне да працы для прадаўцоў стаўляюцца падзяка пакупоўніку. Сваім прадаўцу ў вёсках вядоўца і любіць, вышучу з імі на імянах, частуюць драмлікам і хатнімі нарыхтоўкамі. Большасць пакупоўнік аўтакрамы (асабліва з прыездам восені, калі раз'язджаюцца дачнікі) — адзіночкі людзі сталага ўзросту.

— На мамі маршруце ёсць розныя населеныя пункты і буйныя, і зусім маленькія. Напрыклад, такіх дзе пражывае ўсяго два чалавекі. А ў вёсцы Прылуцкая і ўвогуле засталася адна бабучка, — дзеліцца прадавец 6-га разраду Алена РАДЗІВОНЧЫК.

Праца прадаўцаў аўтакрамы нялёгка. Выязджаючы ў дзевяць раніцы з брамы склада, вяртаюцца ў Пружаны супраціўнаю часам толькі ў дзевяць вечара, а здарэцца — і пагнаць і працоўны дзень можа доўжыцца 12-13 гадзін. Калі ў маленькіх вёсках машына стаіць 10-15 хвілін, то ў вялікіх затрымаецца на гадзіну, робіць тры, і пяць прыпынкаў.

Людзі тэлефануюць і просіць зрабіць дадатковы прыпынак, бо пакупоўнік сталага ўзросту цяжка перааховаіць.

— Аўтакрамы ўжо склалі 127,6 тысячы рублёў, то-бок, у сярэднім на адну аўтакраму ў месці прадавец 2,6 тысячы рублёў страт, распавяла на прадпрыемстве.

— Аўтакрамы — гэта велізарная сацыяльная нагрузка на арганізацыю спажывецкага таварыства, — кажа Дзмітрый Карпец. — І гэтая сацыяльная функцыя з года ў год кладаецца на нашы плечы, таму што альтэрнатывы няма.

Мы навіны працаваць у гэтых умовах, пераахомаючы сродкі з прыбыткавага гарадскога гандлю на страўную сферу аўтакрамы, шукаць самыя атыльчаныя рашэнні. Бо мы не можам пакінуць без увагі пажылых сельскіх жыхароў — тую катэгорыю пакупоўнік, якая больш за ўсё мае патрэбу ў аўтакрамах і чакае іх прыезд.

Гандлёвыя надбавкі зацверджаны і мы іх прытрымліваемся, — падкрэслівае супрацоўніца.

Дзейнасць аўтакрамы па вызначэнні з'яўляецца стратнай, адзначае яна. У маленькіх вёсках засталіся пенсінеры, якія робяць мінімальныя пакупкі. Так, у гэтым годзе страты ад работы

аўтакрамы ўжо склалі 127,6 тысячы рублёў, то-бок, у сярэднім на адну аўтакраму ў месці прадавец 2,6 тысячы рублёў страт, распавяла на прадпрыемстве.

— Аўтакрамы — гэта велізарная сацыяльная нагрузка на арганізацыю спажывецкага таварыства, — кажа Дзмітрый Карпец. — І гэтая сацыяльная функцыя з года ў год кладаецца на нашы плечы, таму што альтэрнатывы няма.

Мы навіны працаваць у гэтых умовах, пераахомаючы сродкі з прыбыткавага гарадскога гандлю на страўную сферу аўтакрамы, шукаць самыя атыльчаныя рашэнні. Бо мы не можам пакінуць без увагі пажылых сельскіх жыхароў — тую катэгорыю пакупоўнік, якая больш за ўсё мае патрэбу ў аўтакрамах і чакае іх прыезд.

Гандлёвыя надбавкі зацверджаны і мы іх прытрымліваемся, — падкрэслівае супрацоўніца.

Дзейнасць аўтакрамы па вызначэнні з'яўляецца стратнай, адзначае яна. У маленькіх вёсках засталіся пенсінеры, якія робяць мінімальныя пакупкі. Так, у гэтым годзе страты ад работы

Прадавец Яўгена КАЛІНЕЙКА раскладвае тавар у краме «МегаОпт» у г. Пружаны.

У «МегаОпце» аператарам ЗВМ ужо п'яць гаў працуе спецыяліст Мікалай АМЯЛЬЯНЦ.

Для свят і будняў

А ў цэлым гандлёвая сетка Пружанскага раіспажывецтва прадстаўляе 88 крамаў (больш за 60% з іх размешчана ў сельскай мясцовасці). У снежні 2020 года ў горадзе Пружаны адкрылі дыскаўтар «МегаОпт», а ў жніўні 2021-га — яшчэ адзін на сіль, і за перыяд дзейнасці гэтыя крамы зрабілі давер пакупоўнік, «МегаОпт» рэалізоўвае самыя разнастайныя тавары па зніжаных цэнах, болейшая частка яго асартымэнту — айчынай вытворчасці.

— Уроўнеў такіх цэн атрымліваецца дасягнуць з дапамогай зніжання гандлёвай надбавкі: у нас няма надбавкі вышэй за 20% на любы від тавару. Мінус тавары ў нас можна набыць танней, чым у іншых крамах і сетках

Дыскаўтар працуе з рознымі папулярнымі, вынікчыма забавоўляючымі шырокай вывад для пакупоўнік. У «МегаОпт» можна набыць усё неабходнае ў паўсядзённым жыцці тавары: ад прадуктаў харчавання да посуду, майльных сродкаў і г. д. Тут прадстаўлена шырокая лінейка каўбас, круп, паўфабрыкатаў. За восені месцаў гэтай года, распавяла намеснік старшыні праўлення Пружанскага раёнага спажывецкага таварыства Алена ШЫПІЛЬ, сетка «МегаОпт» разнаўвадала пакупоўнікам тавары на 858,3 тысячы рублёў (тэст росту) ў супастаўляльных цэнах скапаў 99,8% да ўзроўню мінулага года).

Яшчэ адін напрамак работы Пружанскага раіспажывецтва — арганізацыя работы аб'ектаў грамадскага харчавання.

— Забеспячэнне належнага ўзроўню арганізацыі грамадскага харчавання для нас заўсёды на першым месцы, — падкрэслівае дырэктар філіяла «Хартэвары» Пружанскага раіспажывецтва Таццяна ЖУК. — У 2021—2022 гады асабліва увага была аддадзена мадэрнізацыі гарадскога аб'ектаў грамадскага харчавання — рэстарана «Пружань» і сталовай «Смак».

Калі вы з'явіце ў любы пружанскі Instagram, там абавязкова будзе здымкі ў інтэр'ерах рэстарана «Пружань». Дзве залы — біягенная ў класічным стылі і асновай, у сучасным дэзайне, — могуць размясціць 86 чалавек. Таццяна Аляксандраўна адзначае, што ўжо цяпер тут браўнуцца месцы на Новай год і вевары сустрач вяснукоўку ў лютым. Навадэльніцкую радуюць цэны і памеры порцыяў. У мяно прадстаўлены стравы еўрапейскай і беларускай нацыянальнай кухні. А ў выхадныя дні ў рэстаране — жывая музыка.

Сталовае «Смак» рэалізнае на 88 пасадных месцаў і карыстаецца вялікім вопытам у работніцкай самых розных арганізацыі Пружан: у сярэднім у будні дзень сталавае абслугоўвае 170 чалавек.

Аляксандра АНЦЭВІЧ, Алена ДАЎЖАНОК, Фота Лізаветы ГОЛАД.

ЗА ЧЬСНЫМ ПАРАДАК У АДКАЗЕ

«Камунальнік»

КАСЦЬ КАМУНАЛЬНЫХ ПАСЛУГ — НА ПЕРШЫМ ПЛАНЕ

Дырэктар прадпрыемства Сяргей БАБРУК гаворыць, што іх рабочыя па сваячасовам аказанні спажываюць асноўныя жылыва-камунальныя паслугі, забеспячэнні камфортных умоў пражывання, спрыяльнага асяродку на першым плане з'яўляецца якасць. Менавіта павышэнне якасці ўсёго пералічаннага вынік за дзяржаўнай праграмы «Камфортнае жыллі і спрыяльнае асяроддзе».

— Дня тую каб у кватэрах пружанцаў і жыхароў раёна было цёпла, сучасным патрабаваннем павышаць цэплавую сетку, — працягвае дырэктар. — На балансе «Камунальніка» іх 148,6 кіламетра. Усе ныі праектаваны з выкарыстаннем папярэдняе ізаляваннага трыбу. Летась было заменена чатыры кіламетры ўзніку страты цяпла склалі ўсяго 10 працэнтаў ад агульнай вытворчасці, апошняе адзначае, што ў асене-зімовай перыяд у дамах людзей будзе больш камфортна.

Вяду — таксама кватэры камунальнай гаспадаркі. Цікава, што централізаваным водазабеспячэннем карыстаецца 99,5 працэнта грамадскага насельніцтва, 95 працэнтаў насельніцтва аграгарадкаў і больш за палову сельскіх жыхароў. Як вядома, у краіне рэалізоўваецца дзяржаўная праграма «Чыстая вада». Паводле яе, да 2025 года 100 працэнтаў вады для спажываючай павяна адправадуць усім нарматы якасці. Над гэтым зараз актыўна працуюць у «Камунальнік». Летась былі ўведзены ў эксплуатацыю станцыі абезжелезавання вады ў аграгарадках Шарва і Магілёўска, сетка пакупоўнік павышаецца такія станцыі ў Сланіцкім і Гарадзкім.

На абслугоўванні Пружанскага ЖКЗ знаходзіцца 454 жылныя дамы агульнай плошчыннай больш за 366 тысяч метраў квадратнага. Гэта дазваляе злучыць і спалучыць гаспадарка і калі пры ўвазненні аб'ектаў «Камунальнік» выступіць у асноўным у ролі заказчыка, та работні і эксплуатацыя жылля праводзіцца сваімі сіламі. Цяпер асабліва актуальнасць набыццва цэплавая разбілітатцы жылль пажыццяўнікаў. Летась зрабілі адзін такі дом у Пружанах па вуліцы Паркавай, працавалі з прыцягненнем прадаўцаў, а цяпер цэпкам гаспадарчым спосабам апрацоўку «у шубу» жыллі дом у Магілёўска.

Згодна з планам вядоўца капітальныя работ жылль дамоў. Скажам, летась капітальныя адрамантавалі 8,6 тысячы метраў квадратна жылль фонду, работа праведзена за кошт раёнага бюджэту і адлічэнняў грамадзян на капітальны работ.

Асноўныя вялікія кавалкі работы — добраапрадкаванне і падтрыманне ў чысціні гарадскіх і сельскіх тэрыторый. Агульнае адчуванне парадку і прыгажосці ды адраваецца настрой стараварца дварнікам, які шычуць зранку, кветкам на клумбах, якія красуюць у залежнасці ад сезона, смеццевымі кантэйнерамі, якія ніколі не перапаўняюцца. Праўда, не ўсе яшчэ праўліваюць вартую грамадзянства свядомасць і не заўсёды спрыяюць захаванню прыгажосці вакол сябе. Былае, наадварот, гэтую прыгажосць спуюць. Тады работнікам камунальнай гаспадаркі даводзіцца аднаўляць паланамыя платы і лаўкі, выгатыпаныя клумбы альбо вырваныя з караннем саджанцы. Але ж такі прыкрыя вывадкі, хуткай радасць, чым закамуніраваць, і праўліваюць бексуляр'я асноўны самаўмышніку хутка выпраўляюцца.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

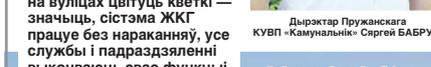
Дырэктар Пружанскага КВКП «Камунальнік» Сяргей БАБРУК.

Рабочая з'яўляе будаўніцтва Наталія ПЕТРАВІЧЭНа палінае надзяна пасаджаную жылую загардаць па вул. 8 Сакавіка.

Начальнік участка зеляніска Марыя КАНДАРОВІЧ кантралюе стан кветніцка па вул. Савецкай.

Асноўны вялікі кавалкі работы — добраапрадкаванне і падтрыманне ў чысціні гарадскіх і сельскіх тэрыторый.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкамандавала сябе на розных участках парку.

Улетку асабліва ўпор робіцца на сваячасовае падшошванне травы. Нідздуць, дарчыцы, набылі новую газонасакалку і «ГРЫМАН» — тайскай вытворчасці з шырынёй кананіна 152 сантыметры. Яна добра зарэкам

ЛІДАРЫ ў краіне па колькасці ФЕРМАў

Будаўнікі Пружанскай ПМК-21 узводзяць сучасныя высокапрадуктыўныя жывёлагадоўчыя комплексы

Асаблівасці работы сельскага будаўнікі

У пачатку наступнага года Пружанская ПМК-21 адзначыць 65-годдзе з дня ўтварэння. За гэты час змянілася некалькі пакаленняў працаўнікоў, лабудавана шмат важных і патрэбных людзям аб'ектаў. Тут шануюць сваю гісторыю, пазнаваюць чалавечы працы, імкнучыся развіваць і ўдасканальваць вытворчасць. З Васілём Лук'янчуком, начальнікам калоніі, размаўляем пра асаблівасці прафесіі сельскага будаўнікі і работу прадпрыемства.

Работа сельскага будаўнікі — адна з самых складаных нават у нашай галіне, — пачынае гаворку спецыяліст больш чым з 40-гадовым стажам. — Аб'екты нярэдка знаходзяцца ў чыстым полі, а будаўнікі ў гэтым сэнсе ня рэз параўноўваюць з дасягнікам. Ён выконвае работу на ўсёх вятрах, не звязваючы на ўмовы надвор'я ды іншыя надворныя фактары.

Начальнік Пружанскай ПМК-21 аб'яднання «Брэстблсельбуд» Васіль Сцяпанавіч ЛУК'ЯНЧУК.

Нарадзіўся і вырас у Іванаўскім раёне. Пасля заканчэння Брэстскага інжынерна-будаўнічага інстытута ў 1980 годзе прыйшоў у Пружанскую ПМК-21.

Прайшоў усё ступені леейнага работніка, працаваў майстрам, пра-

там. У 1988 годзе стаў галоўным інжынерам калоніі. У 1985 м узначыў інжынерна-будаўнічую арганізацыю. За сваю работу мае шматлікі ўзнагароды. У 2010 годзе ўдастоены медалю «За працоўныя заслугі».

ма медалём Беларускай праваслаўнай царквы святцыцеля Крылы Тураўскага. Рашэннем осой Пружанскага раёнага Савета Васілю Лук'янчуку нададзена званне ганаровага грамадзяніна Пружанскага раёна.

Злева направа: прараб Аляксей МАЛАЖАЙ, электрагазавазараччы Віктар АРАБЕЎ, Андрэй МІХАЉАКОВІЧ, Аляксандр ГАРУСОВІЧ, электрамашініст Мікалай ЧОХ, электрагазавазараччы Дзмітрый ЖУК, Раман ДЗМІТРЭНКО, Андрэй ШАРКО, слесар Мікалай КУРЫЛОВІЧ, электрагазавазараччы Сяргей ПЕШУШІН, Валянцін ПАТОЦКІ і Уладзіслаў МЯЎКОУСКІ, вядучы механік Аляксандр ЛІКЕВІЧ, машыніст раствора-бетонага ўзлету Андрэй ЦАРКАСЕВІЧ.

Варта сказаць, што ў свой час Пружанскі раён стаў адной з пілотных пляцовак для апрабавання дзяржаўнай стратэгіі вялікага малака, у выніку якой беларуская жывёлагадоўля перайшла на прышчэпана новыя метады вырошчвання і ўтрымання кароў. Вядома, першымі на гэтым шляху аказаліся будаўнікі, якія раней спецыялізаваліся на сельскай будындустрыі.

— Прапаную загадаць сёрадыну дзельніцтва, калі вы, Васіль Сцяпанавіч, толькі сталі кіраўніком арганізацыі, і расказаць, як працавалі ў даволі складаныя для эканоміі перыяды.

— Тады мы найперш стваралі каманду кіраўнікоў-аднадумцаў. На ключавыя пасады прызначалі падрыхтаваных, ініцыятыўных людзей, якія маглі прымачь рашэнні і браць на сябе адказнасць. Апраду ўзялі курс на павышэнне матэрыяльнай спецыялістаў спецыялістаў і рабочых аснорных прафесій. Трэцім аснорным фактарам, які адграву важную ролю, стала радыкальнае абнаўленне аснорных фондаў. Купілі машыны і механізмы, якія дазвалялі павысіць прадукцыйнасць працы, палепшылі якасць работы. А яшчэ сумелі захаваць калектыву. Таму калі сітуацыя ў галіне стала выпраўляцца, мы аказаліся гатовымі да розкага павелічэння аб'ёму работ. Ужо тады мы ўзялі шэраг важных аб'ектаў, якія да гэтай пэрыяду належаў іншым службам. Напрыклад, станцыя абезжалезавання вады ў Пружанскай, ачышчальныя збудаванні ў Ваўкавыску, у Камінецкім

раёне ўдзельнічалі ў будаўніцтве вядомага цэпел санаторыя «Бялая вежа».

Не магу не згадаць і 2003 год, калі ў Пружанскай адбыліся рэспубліканскія «Дажанкі». Тады Пружанскі змяніўся незалежна ад уперяд падрыхтоўкі да фестывялю калектыву ПМК-21 працаваў на некалькіх адказных ініцыятыўных заданнях.

А потым пачалася эра ўз'ядзення сучасных малочнаватарных комплексаў, якая працягвалася да гэтай пары. Мы сталі будаваць фермы. Аднойчы заняліся падлікам і выяўля, што Пружанская ПМК-21 узяла іх больш, чым было іншае прадпрыемства аічнай будындустрыі.

На тэрыторыі краіны існаваў праце 40 высокапрадукцыйных фермаў, якія мы узводзілі.

Там атрымліваецца высякажасныя малака і мяса, якія вызначаюць як харчовую бяспеку, так і экспартны патэнцыял краіны. Мы ганарымся тым, што ва ўсім гэтым ёсць часцінка нашай працы.

Варта сказаць, што ў свой час Пружанскі раён стаў адной з пілотных пляцовак для апрабавання дзяржаўнай стратэгіі вялікага малака, у выніку якой беларуская жывёлагадоўля перайшла на прышчэпана новыя метады вырошчвання і ўтрымання кароў. Вядома, першымі на гэтым шляху аказаліся будаўнікі, якія раней спецыялізаваліся на сельскай будындустрыі.

— Першараходам заўсёды івалітка. Ці даводзілася вырошчаць пытанні на хад, вядучыца ў час работы?

— Вядома. На нас тады, можна сказаць, глядзелі

ўся краіна. Новым аб'ектам надавалася грамадзянае значэнне, яны павінны былі карынным чынам павысіць эфектыўнасць вытворчасці малака. Тады ішло актыўнае аб'яднанне гаспадарак, узніклі спевабсаліяны аграходзінгі, у якіх вытворчасць асновалася фактычна на прамысловую аснову. Аднавядна належала будаваць. Але ж справа была новая, часта ёй пераажджалі арганізацыйнай неадарэкай, запэўненасць у аднаўленні, іншыя пераажджалі. Даводзілася пераставіцца на хад, шукаць апытальныя варыянты асобных канструкцыйных ноеансаў, праводзіць замену матэрыялаў і гэтак далей. Ды той першы досвед узгажаў нас каштоўнай практыкай, што дазваляла з часам будаваць яшчэ больш якасна і хутка, а гэта, у сваю чаргу, прыводзіла да значнай эканоміі сродкаў. Апошняя стала нашай пэраватгай, спрыяла пераагмам у адрэктым тэндэрным спабодзітце, дзякуючы чаму мы не раз працавалі ў розных кутках вобласці і краіны. У 14 раёнах усіх абласцей Беларусі ёсць нашы аб'екты.

За апошнія тры гады ў адным толькі Кобрынскім раёне нам было ўзведзена і рэканструавана пяць фермаў.

Уклад у харчовую бяспеку краіны

— На ўрачыстым адрэктыві сельскаватарнага комплексу «Дзвяткі» сельскаватарнага комплексу «Батчы» Кобрынскага раёна ў наш бігугага года ваша работа атрымала даволі высокую ацэнку...

— Тады нам у заслугу паставілі скарачэнне тэрміну будаўніцтва і ўцэлым прадукцыйным падыходом да арганізацыі працы, што дало магчымасць скарачыць каля сямі мільёнаў рублёў бюджэтных сродкаў. Ведаецца, калі на адрэктыві паглядзець на вынікі сваёй работы, як той казаў, душы ўзрадавалася. Комплекс выглядае надзвычай прыгожа

Прараб Мікалай КРЫВАБЛОЦКІ і галоўны інжынер Дзмітрый СЕБЕДЭУ на будаўніцтве малочнаватарнага комплексу на 1900 галаў у Вялікім Сіле.

і сцільна. Яшчэ варта ўспіньчы, што перад табой спарэдаваны фарынка малака, дзе з прымяненнем робататэхнікі ў цудоўных умовах будуць даць 1200 кароў, а ўсяго комплекс разлічаны на ўтрыманне 3200 жывёл.

Комплекс жа працуе па замкнёным цыкле — ад нараджэння цялушкі да атрымання малака. Асобна ўзводзіліся раздільныя аддзяленне, прафілакторыі, цяпльнікі, блокі для ўтрымання маладняку і дойнаў кароў. Такіх комплексах па ўсёй краіне не больш за дзясіятка. Крэйду падобны на гэты цэпел узводзіла каля воблкі Вялікае Сіля Пружанскага раёна.

— Раскажыце, калі ласка, пра вытворчасць на сваёй уласнай базе.

— Эканоміць сродкі ў ходзе будаўніцтва дазваляюць у тым ліку магчымасці вытворчай базы ПМК-21. Тут разгорнута шматвектарная вытворчасць. На месцы робіцца тое, што раней даводзілася купляць, скажам, металаканструкцыі і жалезабетонныя элементы. Напрыклад, для вырабу стойлавага абсталявання фермы набылі імпартныя станкі. А брагадзіроў брыгады зварачыкаў Раман Дзмітронка прапанаваў пераабсталяваць яго так, каб на ім было зручна збіраць металічныя трубы-пераагродкі. Ідэю падтрымалі і

дапамалгі ачышчальны наменскі начальніка ПМК-21 па вытворчасці Яўген Шамяцкі і прараб цеха па вытворчасці металавазбудаванняў Аляксей Малажэй.

На сваёй базе мы робім і жалезабетонныя маналітныя фундаменты пад апорныя калонныя фермы. Гэты працэс таксама апытывалі імясцовае імяльчы. Нават «дэадуцыя» былога савецкага ваенпрама — сідравальны станок — які набылі амаль выпадкова пры расфарміраванні адной з вайсковых часцей, працягвае служыць, уоб'ём прычым эканоміць немалыя сродкі. Бо пры цэнтральных нашых нагрукках сучасныя аналагі вытрымлівалі б у найлепшым выпадку паўцітку.

...Нагаруна сваім калектывам, які настроены на работу. У нас нават тэрыторыя надзвычай прыгожая, уоб'ём ў кветках, бо ёсць аматары гэтай справы. Вось толькі зарплата будаўніц апапшым часам стала прыкметна адставаць ад паказчыкаў у іншых галінах. Чакаем, што сітуацыя хутка выправіцца і шэрагі будаўніцтва папоўняць высокакваліфікаваныя спецыялісты: майстры, прарабы, мульты, бетоншчыкі.

На добры ўспаміні

Работнікі Пружанскай ПМК-21 у розныя гады ўзводзілі школы, установы аховы здароўя, жылля вясня. Але ёсць і асаблівыя аб'екты, якія тут загдаваюць з нязмэннай цяпльнёй. Напрыклад, помнік спаленым вёскам, які цэпел з'яўляецца адной са славаўтасцяў раёнага цэнтра. Яшчэ на стадыі збору сродкаў калектыву калоны зрабіў свой унёсак у добрую справу. Пры ўз'ядзенні помніка ўсе будаўніцтва работы правяла брыгада ПМК пад кіраўніцтвам прараба Мікаіла Пашко.

Ёсць некалькі храмаў, якія пружанскія будаўнікі не без гонару могуць называць сваімі. Напрыклад, будынак касцёла ў Вялікім Сіле. Пры ўз'ядзенні Свята-Нікольскай царквы ў Пружанскай аказалі спонсарскую дапамогу, а таксама дапамалгі ў будаўніцтве. У Шарчове, Засімавічах, Клітыным узводзілі новыя царквы, у Блізной дапамалгі ў рэканструкцыі.

Святлана ЯСКЕВІЧ, Алена ДАУЖАНОК, Фота Лізаветы ГОЛАД.

Калектыву УП «Пружанскі ПМК-21». Злева направа: бухгалтар Таццяна ПЯТРОВІЧ, прараб Валерый ГУЗАРЭВІЧ, вядучы інжынер вятарна-тэхнічнага аддзела Аляксей ЮДАУСКІ, вядучы бухгалтар Таццяна ІМХОВІК, інжынер па якасці Кацярына КРАЎЧУК, прараб Аляксей МАЛАЖАЙ, інжынер аховы працы Руслан МІРОШНІК, старшы інспектар па кадрах Святлана ГАУРА, начальнік ПТА Таццяна СОЛАД, інжынер Раман ТАРАСЮК, бухгалтар Таццяна ГВОЗДЗІК, вядучы эканаміст Іна ТАМІЛАВА.

Ферма-матчыніка на 1500 свінататак у в. Казлы Пружанскага раёна, узведзена ў эксплуатацыю ў 2012 годзе.

ПРА ДЗЕНЬ, ЯКІ ГОД КОРМІЦЬ

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.)
Дзе яшчэ быў аграрном, калі не на участку, на якім нарыхтоўваюць кармы? Як высветлілася, Ілья Юнаш, не проста аграрном, а галоўны аграрном гаспадаркі, хоць толькі сёлета пакінуў студэнцкія аўдыторы Гродзенскага аграрнага ўніверсітэта. Вучоуб, дарчыні, скончыў з адзнакай. Ілья

лічыць, што не толькі навучальная ўстанова, але і гаспадарка вырашчае яго як спецыяліста, кожны год тут праходзіць практыку, да яго прыглядаўся, ён прыглядаўся, і вось даверлівы адказную пасадку.
— Я выбару прафесію свядома, — гаворыць малады чалавек. — Спачатку скончыў аграрны каледж, потым паступіў у ВНУ.

Гэта ж яка рамантыка — паўтара дзясціатка тыхся гектараў палёў, якія павінны быць апрацаваныя спевабсалія, правільна, паводле тэхналогіі! Зямля ўмева быць удзячнай, яна заўсёды адказвае на клопат аб ёй. Да таго ж у нас цікавы калектывы, новая тэхніка, перспектывы атрымання жылля — можна працаваць.

На новыхкіх МАЗах пад'ехалі вядзіцелі Уладзімір Капарыжкі і Дзмітрый Строк, яны прапаноўваць на адвозцы з'яўленай масы, а да гэтага шчыравалі на ўборцы.
Кармоў патрэбна шмат, жывёлагадоўчыя галіна гаспадаркі немала. Ёсць нават свой камбікормовы завод. На малочнаватарным комплексе апаудні завіхаліся жывёлавады.

Начальнік саду Волга ГАЙДУК і інжынер-механік Мікалай ДУНЧЫК у яблынным садзе.

Галоўны аграрном ААТ «Пружань-Агра» Ілья ЮНАШ на нарыхтоўцы сенажу шматгадовай травы.

Начальнік МТК Галіна ШВОРАК і лабарант Людміла ДЗЯЦУК на тэрыторыі цеха вытворчасці малака.

Яны расказалі, што комплекс б'ю ўзведзены ў 2010 годзе па самых перадавых на той час тэхналогіях. Каровы знаходзяцца на кругласцатным утрыманні, ім свечасоава падавоцця коўр, спецыяльная машына здрабняе з'яўленую масу і раскладвае па кармушках. Начальнік МТК Галіна ШВОРАК іе калегі не без гонару гаварылі, што ўсё малако ў іх здаецца толькі гатункам «экстра».

Сад сустраў не толькі прыгожую сакавітую плоду, але і злыбчым вядарам. Прамысловы сад плошчай у 170 гектараў

Святлана ЯСКЕВІЧ, Фота Лізаветы ГОЛАД.

Бялёсы, кошык, дубашынскі...

Усе асноўныя работы па доглядзе ружоўкі накіраваны на тое, каб дапамагчы куштам адужаць да ўстойлівых замаразкаў.

ПРОСТЫ — ЗУСИМ НЕ ПРОСТЫ

На драўляных дошках — сыры, назвы якіх лашчэць слых. Бялёсы, Кошык, Цэбрык, Дубашынскі, Ганін, Мальдэрк, Гамолка — пра іх Марыя, Здаецца, можа раскажаць бяскожна. Дзугастаўці разлічана на паўтары гадзіны. Але, смеецца Сяргей, яшчэ ніколі яны не заканчвалася так хутка.

Падчас дзугастаўці я столькі новага пацала пра беларускі сыр, колькі не чула за ўсё жыццё. У прыватнасці, што прасты сухі ці кліновы, што ў мяне асацыявалася з тварожным сырам, які тут жа з'явіўся пасля таго, як срасваліся, аказваецца, можна захоўваць да двух гадоў. Прынамсі так рабілі нашы продкі. Так робіць і сям'я Ткачых.

— Раней такія працягалі вытрымка кліновкага сыру была звычайнай, — кажа Марыя. — Памітаецца, як у Рыгора Крушыны «...А пад бялым у клінок сыр бурштынам цвёрдым сох...». Ён не кроўкаў, як сала. Сыр крышылі секчом... Больш за тое, менавіта пры яго вытрымцы адбываюцца сапраўды чуда. Вось пакашціўце, ад смаку тварогу не застаецца і слёда. Да нас прыязджае шмат цэнцэўляў натуральнага, і многа падчас дзугастаўці кажуць: «Джэ такі ж сыр рабіла мая бабуля!» Хтосьці ўгадваюць салёную авянку, якію абліваў, каб былі меншымі. Дарчы, ад ішчынна-тканіны (старыны), у якой ушчуняць многія сыры, таксама залежыць і смак.

Сям'я Ткачых ужо аднавіла 12 традыцыйных рэцэптаў.

— Восем з іх мы робім круглы год, а чатыры — сезонныя, — удакладняе гаспадыня. — У тым ліку, зялёны сыр-песта з омаком хрэна. Калісьці ў XVIII-XIX стагоддзях ён быў адным з гандлёвых брандаў на нашых землях. А ішчэ з працяглага, што на Вільдзень нашы продкі рабілі чырвоны сыр з сундзіцамі ці малінамі. Хачу паспрабаваць аднавіць тэхналогію.

Трацыяліскі Ваня з інтарэсам дапамагае маці варыць сыры.

Беларускі сыр ёсць! Ішчэ, на шчасце, жыўяя тая, хто яго памятае. Калі пра яго не распавядаць, то памятаць не будзе пра гэта. Таму мы і вырашылі падзяліць сырыяны размовы-дзугастаўці ў нас на хутары. У пачатку, дзе ўсе спяшаюцца, калі дастуду набрае абароты, павольна працэс заспянявання, паўтара смаку з гэтанымі, доўгі часымся і, нарэшце, адчуванне здавалася — стала чымсьці недастатковым, але разам з тым і каштоўным. Таму людзі і гатовыя ехаць да нас на хутар за сотні кіламетраў.

«ЗОРАК У НАС БОЛЬШ, ЧЫМ ПІЦЦА»

На дзугастаўціным сталы, акрамя сыру — мёд у сотках іхніх лічак, самаробнае масла, хлеб на квасцы з пачы, гарбата са скарліно. Акрамя таго, Сяргей і Марыя працягваюць традыцыю кавальства, ганчарства, лапзлашэння... Адным словам — і Ткачыны на ўсе рукі майстры. Нездарма сваю аргасідэю яны называюць «Арт-хутар «Майстры»».

Сяргей родам з Гомяля, Марыя — з Вішэцка. Абое вучыліся ў мастацкім вучылішчы імя Глебава, толькі Марыя ў Мінску, а Сяргей у Гомяльскай філіяле. Памітаўся і падчас сумеснай працы ў мастацкай майстэрні.

— Сяргей выконваў адзін заказ у Глыбокім раёне, і так паблiзў гэтай мясціны, што набыў явякую хату. Тут шпіны, чыстае паветра, прыгожое і спакой — калі прыходзіла сюды ўпершыню, мне не захачалася адсюль з'яжджаць. І не прагадала: на прыродзе сямейна-і творчае жыццё развіваюцца больш гарманчна. Раней, калі жылі ў горадзе, замаўлялі матэрыялы для твароўцы з-за мяжы. Тут жа ўсё пад рукамі: тры колеры гліны, лаза дзясятка адценняў, траснікны процыма.

— Тое, што вы, мастацы, заняліся кавальствам, ганчарствам, лапзлашэннем, не выклікае здзіўлення. А ёсць які вышылі завесці кароў, зацэпаць сыраробствам?

— З мастацтвам у вясцы не ўсё так проста, — кажа Сяргей. — Час ад часу атрымліваем нейкія заказы. Дзя (Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

На прыродзе сямейнае і творчае жыццё развіваюцца больш гарманчна, лічыць Марыя Ткачова.

касьціль у Глыбокім я рэстаўраваў старадаўнія крыжы. У Марыі быў вялікі інтэр'ер заказ па лазе — плена жырандоль. Але гэта не пастаянны заробак. А ёсць людзі хочучы заўбываць. Але зноў-такі сума рабіць прасты, таму падыходзім да яго вырабу, як да сапраўднага твароў мастацтва.

— Памітаю, неяк я зазірнула ў сырную карту свету, — працягвае Марыя. — Усё ўтытана сяржамі і толькі адна «Зірка». Набліжэй яе, там напісана — Беларусь. Як так? Мы пачылі гэтую вывучаць, паглыбляцца, калася. Сапраўды, аказалася, што ў Беларусі багата традыцый сырараварня. Напрыклад, такія сыры, як гамолка, мальдэрк згадваюцца ў Статуте ВКЛ XVI стагоддзя. Імі можна было расплаціцца «за старту, ці паходжання маёмасці». Сябра нашай сям'і ўгадваў, што яго бабуля рабіла тыя самыя гамолкі. Яны былі салёныя і добра вышуняныя. Гэта ўявілі сыры з «Тыста тварогу» — нарыхтоўвалі вялікія бульбяныя мяшкі і, калі карова «запаласкалася», выручалі ўсё сямейства.

— У XVII стагоддзі егору Белаўевай пашчы ўдалося выратаваць каралю Уладзіслава ад мідзведзя. Пасля чаго прымаў яго ў себе дома і настаяў запачкаць ішчымымі мальдэркам. Пачэстную вельмі спадарубаў каралю. Мы таксама здзіўляем сваіх гасцей гэтай «дзівоўнай вышкелькай». Прычым калі летам гатуюць мальдэрк на вогнішчы, то ўзімку — ў сапраўднай печы. Пакуль гасцыяны пакойчык, дзе мы ладым дзугастаўці, змяшчае дзесяць чалавек. Неўзабаве плануем расшырацца, каб можна было ў нас і пераначаваць, і пакашціваць ішчымічымі напіткі брадзжэння на ягадах, мы паставілі іх сёлета. Будзем пашырша, спіс стараў з сырам. Ужо прадумалі назву для свайго новага гасцярнянскага праекта — «Рэстаўрацыя».

СЫРНАЯ КАРЦА БЕЛАРУСІ БЫЦЬ!

Вывучаючы традыцыі беларускага сыраробства, сям'я Ткачых са здзіўленнем адкрыла для себе шмат цікавых супадзенняў.

— Аказваецца, па кіламетр ад нас былі сядзіба Дубашынскіх, якія, як і мы, займаліся сыраробствам. Яны, як сведчаць гісторыкі, удзельнічалі ў стварэнні каператыву на Плісе. Спачатку члены каператыву выраблялі сыры ў невялікіх памішанках, на каленках. А потым адкрылі ў Глыбокім крамні. І разабрацелі так, што купілі сабе навішшае абсталяванне. У суправаджальнай накладцы каператыву былі такія пазыцы, як «Гамолка», «Плюжкі прамыя-клас», «Швейцарскі краўбыві-1» «Зменталь». Беларускі ўжо тады ведалі, які натуральны чысты рабій сыр з вялікімі дзіркамі. Акрамя таго, у нас тут непадалек быў манастыр, згодна з манастырскім запісам, у Германюшчыне ў XVII стагоддзі з'яўляўся чалавек, які трымаў ішчыме кароў. Хто ведае, магчыма, ён таксама рабіў сыры?..

— А колькі вы кароў трымаеце?

— Пакуль дзве з палавінай, — кажа Сяргей.

— Дзве каровы і цёлачка, — удакладняе Марыя. — Мы ўжо ўдзячым сваё жыццё на зямлі бэ Малішкі, Зялён і Пешы. Дарчы, доўж кароў Сярожа. А я, калі што, падстрахоўваю. Праз дзень у нас — сырыны дзень, калі

мы робім сыр. А кожны другі дзень — даглядаем гатовыя гапоўкі ў склепе. У нас ёсць цэлая партыя гадавалых сыроў. Большасць сучасных беларусоў ведаюць толькі крамавы смак. Таму, каштоўны вытрыманы натуральны сыр, шчыра здзіўляюцца. Культуру ўжывання ёжы трэба вучоўваць. Нашы дзеці, напрыклад, не прызнаюць маладыя сыры. Яны ішчэ ўскелі і выбіраюць вытрыманы, з цэлілю. Ён ведаюць, што змяшчаюць сыры абмяняюцца: за рэзікам, часам непрыемным пахам хаваецца неверагодны смак.

— Мы харчымся, як у рэстаране. Выбіраем сыр пад настрой. Можам сабе дазволіць. Адна праблема: пасля сыру мяса хочацца, — смеецца Сяргей.

— Дарчы, вытрыманыя сыры ўтрымліваюць больш бялку, чым мяса, — дадае Марыя. — І ў 20 разоў больш бифідабактэрыяў, чым кісла-малочныя прадукты. Акрамя таго, натуральны сыр накіраваны абмяне рэчываў. У многіх краінах у рэстаранах яго прапануюць асабліва напрыканцы меню, каб ёжа лепш пераварвалася.

Падчас дзугастаўці Марыя паказала нам керамічны сепарат з-пад Пліска і форму для галамандкага сыру са Шчыраў XIX стагоддзя.

— Збіраем экспанаты для будучага музея напуракага малочарства. Нейкі знайшлі ў закінутай пуні вось гэтыя дошкі. Масювая бабўлі патлумачылі — дык гэта ж дошчы, калася для кліновкага, мы спрадзец ў іх сыр рабілі». Праўда, яны настолькі прынахочы сваё значэнне, маўляў, «ну што там той наш кліновы сыр. Вось італьянскі пармезан!»... Чапусцілі лічыцца, што усё добра і незвычайна не дзець там, не ў нас.

— Мы хочам развясці гэты стэртылі. Калі наш салодкі (сочны) сыр пакласці ў вільготныя сеныцы, які рабілі ў вясцы пад Пліскай, то атрымаецца сыр з той самай спадатвай вывадарковай цэлілю.

Многія сусветнаведомыя сыры, створаныя ў той ці іншай мэдэсавіцы, носьця яе назву. Так пішуча сырныя карты свету і ў Германюшчыне ёсць свой — Германюшкі сыр.

— Кожны народ усаўляе свой сыр. У Беларусі таксама ёсць свае вельмі цікавыя экспазіцыйныя рэцэпты, якія могуць заняць годнае месца з-пад сусветных брандаў. Наш сыр са сваімі тэхналагічнымі асаблівасцямі і незвычайным спосабам асцявання, як мінімум, павінен быць унесены ў сырную карту Беларусі. Над яе стварэннем мы ўжо працуем. І паралельна пашыні мы пра беларускі сыр. Хочацца, каб людзі ведалі і шанілі ўсё сыры.

Дарчы, сям Марыі і Сяргея, Іван, які ходзіў у трэці клас, апошнім часам стў дапамагачам маці варыць сыры.

Нераспачытая вытрыманыя сыры выглядаюць як камяні. Унутры ж хаваецца сапраўдны скарб.

— Ён ужо асвоіў пяць розных рэцэптаў. Гэта, як прамаў, сыры, якія яму падабаюцца існы. Самы любімы — брашчочкі. Жадане дзяцей перааць сямейную справу — тое, што страчана з калектывізацыяй і раскулачваннем. Таму калі Ваня кажа: «А можа я сам пастрабую зрабці Ганін сыр», застаецца толькі адказаць «Так».

— Гісторыю гэтага месца мы збіраем па краўпінках у першую чаргу для свайго асярэдка, — кажа Сяргей. — Хочацца, каб яны любілі гэты краі і ганарыліся, што жыюць на зямлі з багатай гісторыяй.

Выбраць шчытася палца дзугастаўці было воль, як складана Стопкі відаў сыроў, што ў канцы трэба каштаваць нанова, каб угадаць смак першага. У выніку мы паехалі далюму з прыемным тэражымі і думка гатункаўны сыр: «Швейцарскі краўбыві-1» і «Па-брытанску». Цяпер скажам іх доўгімі дажджлівымі вечамамі і чыстуме сыроў, Думаю, яшчэ не раз завітаем у Германюшчыню. Тым больш там можна не толькі набыць сыры з гісторыяй, але і зліпліць сваёму рублю кубак і глыні, якую сам накупаў, ці сплесці кошчык з лаза, які сам нарыхтаваў.

Надзя ДРЫНДРОЖЫК.
Фота з асабістага архіва герояў.

ВЕРАСЕНЬ — ПАЧАТАК ПАДРЫХОТКІ РУЖ ДА ЗІМЫ

Неабходна скарціць паліў кветак і рыхленне глебы, каб прыпыніць рост маладых парасткаў і ўзмацніць высяванне драўніны.

Арджылы бутоны зразаюць, каб руж не «марнавалі сілы» на завязь пладоў. Кісткі паскорыць высяванне адшчыткаваць верхавіны маладых парасткаў. У канцы верасня кусты падсаджваюць сухім торфам або кампостам на вышыню 5-7 см.

ПАСАДКА

Восеннюю пасадку руж праводзяць пачынаючы з першай декады верасня і да сярэдзіны кастрычніка. Больш ранняя пасадка нежадана: расліны пачынуць затрачываць энэргію на рост маладых парасткаў і пупышак.

Калі ж пасадзіць ружы пазней, яны не паспеець укараніцца і адужаць да замаразкаў. Спачатку рыхтоўку пасадкавага ямы, уносяць у іх арджыныя ўгнаенні. Перад пасадкай неабходна выдзіць у сярэдзіну ямы верхавіны парасткаў, пакінуўшы толькі 3-5 наймацнейшых.

ПЕРАДЗІМОВАЯ АБРЭЗКА

Яе праводзяць да надыходу маразоў, прыблізна ў другой палове кастрычніка. З кустоў выдзяляюць невыспелыя парасткі. Аджыла парасткі чынагібрыдных руж абразаюць на 1/2, а мініяцюрныя, глебапакароўныя і паліватныя — на 1/3.

Пасля абрэзкі ружы пачынаюць нахвельпяваць верхавіны, слабяць і старея парасткі. Пасля іх здымаюць з апары, звязваюць сінтаэтычным шпатагам і ўкладваюць на пласт яларовага лапынку.

НАРЫХОТКА ЧАРАНКОЎ

Падчас восення абрэзкі руж нарыхтоўваюць «чаранкі руж». Выбіраюць добра развільяны і выспелыя ружыны аднагадоўныя сцэбы таўшыняй 4-5 см.

Наразуюць чаранкі даўжынёй 20 см з трэма-чатырма пупышчымі кожны. Зрэз на ніжнім канцы чаранка робіцца пад самай пупышкай, а ў верхняй частцы чаранка — наўсаяку ў сярэдзіне міжвузельля.

Пасля нарыхтоўкі неабходна колкаваць чаранкі іх завязь і пупкі, загортваюць у мяшкавіч і захоўваюць у вільготным псыку пры тэмпературы +1°C.

ХОВАНКІ

Лёгка замаразіць спрыноў гартваную парасткаў, але пры надыходзе ўстойлівага пахладанна кусты падсапляюць сухой зямлёй і гіпсам у судноўнасці 1:1 пластом 15—25 см. Калі тэмпература паветра апускаецца да 5°C — час ружы ўціпляць.

Самым надзейным лічыцца паветранасухое сховішча кустоў. Над абгорнутымі куштамі ўсталяваюць каркас, закрываюць яго нітаным матэрыялам і закрываюць поліэтыленам, пакідаючы аддушную ў тарцы. Варта памятаць, што сховішча неабходна рабіць выключна ў сухое надвор'е.

Даты | Падзеі | Людзі

15 ВЕРАСНЯ

1922 год — у Мінску заснавана Беларуская дзяржаўная ўніверсітэцкая бібліятэка. Уваходзіла ў склад Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, але выконвала функцыі галоўнай бібліятэкі рэспублікі. У 1926 годзе бібліятэка была выведзена са складу БДУ і рэарганізавана ў Беларускую дзяржаўную бібліятэку. З 1992 года — Нацыянальная бібліятэка Беларусі.

1929 год

нараджаўся (г. Мінск) Арлен Міхайлавіч Кашчурэвіч, беларускі графік. Народны мастак Беларусі, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі. Працаваў у галіне кінаарту і станковай графіцы. Творы выкананы ў розных складаных графічных тэхніках (афарт, літаграфія, малюнак прямом). Сярод станковых работ вылучаюцца серыі «Партызаны», «Купаліна» (за аб'езд — Дзяржаўная прэмія Беларусі), «Блакада», «Святыя зямлі Беларусі» і інш. Аўтар ілюстрацый да выданняў «Курган» Я. Купалы, «Дзікае паліванне караля Стаха» і інш. Каласы пад сярпом тэмы. У. Караткевіча, «Фауст» і Гэта, «Авадзень» Э. Войнін і іншыя.

1937 год

нараджаўся Бэла Амікіўна Масумян, беларуская актрыса, народная артыстка Беларусі. З 1961 года ўступіла на сцэну Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя М. Горькага.

1254 год

нараджаўся Марка Пола, венецыянінскі купец і падарожнік, які прадставіў гісторыю свайго падарожжа па Азіі ў знакамітай кнізе «Аб разнастайнасці свету». Непізнаныя сучаснымі ў сменні ў дакладнасці фактаў, выкладзеных у гэтай кнізе, якія вываляцца з моманту яе з'яўлення і аж да цяперашняга часу, яна служыць каштоўнай крыніцай ведаў па географіі, этнаграфіі, гісторыі Ірану, Ірана, Кітаю, Казахстана, Манголіі, Індыі, Інданезіі і іншых краін у сярэдняй вэкі. Гэтая кніга аказала значны ўплыў на мараліаўцаў, картографаў, пісьменнікаў XIV—XVI стагоддзяў.

1776 год

нараджаўся англійскі акупіравальнік Нью-Ёрк, лэдз не захапіўшы амерыканскага камандуючага Джорджа Вашынгтона.

1830 год

нараджаўся ў Вількаўшчыне адкрылася першая ў свеце міграцыйная чыгуначная лінія на паравой цязе — паміж Ліверпулам і Манчэстэрам.

1874 год

адрыўся міжнародны паштовы кангрэс, на якім сабраліся прадставікі 22 краін з мэтай вырадаваць правілы, якія рэгулявалі б абым поштай паміж дзяржавамі. У кастрычніку ён была падпісана дамова аб стварэнні Сусветнага паштовага саюза.

1916 год

першае ў гісторыі война выкарыстанне танкаў у баявых дзеяннях. Англічане на рацэ Сома кінулі супраць немцаў 49 танкаў мадэлі Mk1.

1940 год

наўбуйшчыня паветраная бітва з удзедам больш за паўтары тысячы самалётаў, вядомай як Дзень бітвы за Брытанію. У цячэнні 15 верасня 1940 года, німецкая авіяцыя прыступіла да масавага нападў на Лондан у надзеі цалкам знішчыць ваенны патацнік ВПС Вялікабрытаніі. Каля 1500 самалётаў з абодвух бакоў прынілі ўдзел у паветраных бабах, якія працягваліся да наступлення змяркання. Атака стала кульмінацыяй бітвы за Брытанію. Знішчальнікі каралеўскіх ВПС Вялікабрытаніі паспяхова супрацістаялі німецкім нападкам. З-за вялікай воблачнасці німецкія паветраныя фармавіяны аказаліся раскандэтраванымі і не прычынілі сур'езнага ўронў Лондану. Па выніках бітвы Гітлер адкаў аперцыю «Марскі лях». Парыжлеўцы паражэнне ў дзёны чыс, Германія пераклучылася на начныя бомбардзіроўкі тэрыторыі Вялікабрытаніі, якія доўжыліся да мая 1941 года.

1943 год

упершыню плацдарм пад Наваарыскай, які ўтрымліваўся саветскай арміяй, названы «Малой Зямлёй».

1959 год

першы візіт саветскага кіраўніка ў ШАА: пачалася 13-дзённая паездка ў Амерыку Старапіна Савета Міністраў СССР Мікіты Хрушчоўна.

2008 год

банк Lehman Brothers (дакладней — глабальная фірма па аказанні фінансавых паслуг, заснаваная ў 1850 годзе выхадцамі з Рымларна, Баварыя, братамі Леманамі, якія да гэтага моманту былі чэўбертмі па велічыні навушчальнага банкам у Злучаных Штатах) надыў на банкруцтва, што стала пачаткам шэрага Сусветнага эканамічнага крызісу 2008 года, які на працягу некалькіх гадоў адчуваўся ў ўсім свеце.

ВАЛЕНЦЫН АКОЛАВА:

«Духоўным карміцёца змоладу хлебам».

СЕННЯ

Месяц
Поўня 10 верасня.
Мясца ў сузор'і Блізняты.

МЯСЯНЫ

Пр. Ксені, Серафімы, Анатоль, Антона, Баргана, Васіля, Івана, Мікалая, Міхаіла, Уладзіміра, К. Альбіны, Кацярыны, Марыі, Мікіты.

Місцэ	Усход	Запад	Даўжыня дня
Мінск	6.42	19.26	12.44
Вішэцк	6.31	19.17	12.46
Магілёў	6.32	19.16	12.44
Гомяль	6.30	19.12	12.42
Гродна	6.58	19.41	12.43
Брэст	6.59	19.41	12.42

ЗАЎТРА

Геамагнітнае узрушэнні

Місцэ	Тэмпература	Віят
Вішэцк	+12...+15°C	740мм рт.ст.
Мінск	+11...+13°C	751мм рт.ст.
Магілёў	+12...+13°C	751мм рт.ст.
Брэст	+11...+15°C	753мм рт.ст.
Гомяль	+12...+13°C	751мм рт.ст.

...у суседзях

Місцэ	Тэмпература	Віят
Варшава	+17...+19°C	
Кіеў	+18...+21°C	
Вільнюс	+15...+17°C	
Масква	+15...+17°C	
Рыга	+15...+17°C	
С.Пецярбург	+11...+13°C	

Абазначэнні:
■ німа прымаць геамагнітных узрушэнняў
■ невялікія геамагнітныя узрушэнні
■ слабыя геамагнітныя бур

УСМІХНЕМСЯ

— Праходзь, будзь як дома. Ну, прапыльсціць можаж, напрыклад, ці посуд памыць.

Мужчыны — як камары: увесну і ўлетку не адаб'ешся, а ўвосені ну хоць адзін бы пакасуў.

ЗВЯЗДА БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ЗАСНАВАЛІНІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадставіцў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь

РЕГІСТРАЦЫЯНЫМІ: 15 верасня 2009 года выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Дырэктар — галоўны рэдактар **КАРЛКОВІЧ** Аляксандр Мілаўеў

Выдавец — Рэдакцыя навукова-адукацыйна-навуковага часопісу «Звязда»

АДРАС: 220013, г. Мінск, вул. Б. Хмельніцкага, 10а

ТЭЛЕФНЫЯ У МІНСКУ: прыёмны — 311 17 13 (тэл.факс); аддзелы: пісьмаў — 311 17 44, маркетынгу — 263 66 73, бухгалтэрыі — 311 17 16.

www.viazda.by
e-mail: info@viazda.by
для зваротаў: zvarot@viazda.by

ПРЭМ'ЕР **КАРЛКОВІЧ** тэл.факс: 311 17 27, e-mail: reklama@viazda.by

Атары апулікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падобі і дакладнасць фактаў. Іх мераванне не з'яўляецца супадзеннем з мераваннем рэдакцыі. Рэдакцыя на сваё мераванне адказвае і публікуе адказныя на пісьмы. Падарожжы матэрыялы апулікаваныя ў «Звяздзе» толькі з дазволу рэдакцыі.

Матэрыялы, пазначаныя гэтым значком, носьця рэкламны характар.

Адзаснаваныя за шмат гадоў навушчальнае выданне «Звязда».

Газета «Звязда» ўваходзіць у склад Беларускага выдавецтва «Выдавецтва «Беларусь Дом адукацыі»» ЛП № 02330106 ад 30.04.2004.

220013, Мінск, прасп. Незалежнасці, 79/1. Выходзіць 5 разоў на тыдзень. Тыраж 14.804. Індэкс 63850. Зах. № 2273.

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Нумар падпісанні ў 19.30
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 14 верасня 2022 года